

Aalborg Universitet

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Fremtidens børnebibliotek i konkret udformning. Rapport om projektet "Det (næsten) bogløse børnebibliotek"

Rapport til børnebiblioteket

Jensen, Thessa; Buchhave, Bente

Publication date:
2009

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Jensen, T., & Buchhave, B. (2009). *Fremtidens børnebibliotek i konkret udformning. Rapport om projektet "Det (næsten) bogløse børnebibliotek": Rapport til børnebiblioteket.*

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Fremtidens børnebibliotek i konkret udformning

Rapport om projektet Det (næsten) bogløse børnebibliotek.

Skrevet af Thessa Jensen og Bente Buchhave for Aalborg Bibliotekerne, februar 2009

Fremtidens børnebibliotek i konkret udformning.

Rapport om projektet Det (næsten) bogløse børnebibliotek.

Abstrakt

Den foreliggende rapport er en opsamling på projektet ”Det (næsten) bogløse børnebibliotek” gennemført af Aalborg Bibliotekerne med støtte fra Styrelsen for Bibliotek og Medier i perioden primo 2007-ultimo 2008. I 2008 blev de undersøgelser, der ligger til grund for rapporten, gennemført. Undersøgelserne skulle vise, hvilke udfordringer og muligheder projektet kom frem til og kunne arbejde videre med.

Konklusionen er, at projektet på mange områder er lykkedes, idet børnene får en god og anderledes oplevelse af børnebibliotekets tilbud. Målgruppen var defineret som børn i alderen 10 til 13 år.

Personalet har samtidig fået mulighed for at sætte sig selv i spil på nye måder og tid til at reflektere over den professionelle rolle og børnebibliotekets opgave. Samtidig konkluderes det, at projektet både har givet energi og har skabt frustrationer og nye udfordringer for både ansatte og besøgende.

De eksterne konsulenter konkluderer, at disse udfordringer hænger sammen med, at udviklingsprojektet i Aalborg er et totalkoncept, der lægger op til en ny skoledannelse og en række forbundne nybrud. Det kalder på ledelse som andet og mere end projektledelse, når iscenesættelsen af materialer, rum og personale skal gå op i en højere enhed og udnyttes optimalt i børnebiblioteket og i hele organisationen.

Rapporten indeholder en kort præsentation af nogle teorier og forskellige problemstillinger i forhold til oplevelsesøkonomien og målgruppers motivation. Afslutningsvis knyttes tråde mellem projektet i Aalborg og den nationale strategi for udvikling af fremtidens biblioteksbetjening af børn. Bud på, hvordan børnebiblioteket og biblioteket i det hele taget kan takle den kommende tids udfordringer.

Skrevet af Thessa Jensen og Bente Buchhave for Aalborg Bibliotekerne, februar 2009.

Indholdsfortegnelse

Abstrakt	2
Forord v. Aalborg Bibliotekerne, Bodil Have	4
Isenesættelse og fornyelse. Indledning ved forfatterne.....	5
- Det innovative børnebibliotek.....	7
- Metode.....	8
- Konklusion.....	9
- Opbygning af rapporten.....	9
1. Fra klassisk bibliotek til isenesættelse af relationer.....	9
1.1. Idé om fremtidens børnebibliotek	10
1.2. Formidling	12
1.3. Scenografi	15
1.4. Den offentlige mening	17
1.6 Den reflekterende praktiker	18
1.7. Drejebog.....	21
2. Teoretisk forståelsesramme og konkret praksis	21
2.1. Hvad er en oplevelse og hvordan kan den hjælpes på vej?	22
Niveaumiljøet.....	23
Harmonimiljøet	24
Det selvrealiserende miljø	25
Underholdningsmiljøet	25
Integrationsmiljøet.....	26
2.2. Flow: en teori om aktivitet og udvikling	30
3. Fremtidens børnebibliotek - udviklingsperspektiver	30
3.1. Aalborg Bibliotekernes perspektivering af otte bud.....	33
3.2. Anbefalinger til fremtidens børnerelevante bibliotek	34
Kildehenvisninger	36
Bilag: Ansøgning til udviklingspuljen i Styrelsen for Bibliotek og Medier 2006.....	40
Bilag: Status til Styrelsen for Bibliotek og Medier maj 2007.....	42
Bilag: Sammenligning af attraktioner	43
Bilag: Observationsundersøgelsen, maj-juli 2008	45
Bilag: Videre udvikling af børnebiblioteket. Workshopen for Team Børn 1.10.2008	54

Forord v. Aalborg Bibliotekerne, Bodil Have

Ambitionen med projektet *Det (næsten) bogløse børnebibliotek* var at skabe et børnebibliotek, hvor alternative metoder til formidling af den viden og de oplevelser, der gemmer sig i alle medier var i centrum og hvor fokus samtidig var rettet mod børnene og deres kultur. Alt i alt at skabe et radikalt anderledes børnebibliotek, men med udgangspunkt i de rammer og ressourcer, der allerede fandtes i børnebiblioteket. I Aalborg så vi et klart behov for at få flyttet fokus fra samlingen til børnene og deres differentierede behov, så børnene mødte et relevant og tidssvarende bibliotekstilbud, som de kunne frekventere af egen lyst. Hovedmålgruppen i projektet var de 10-13årige.

Projektet startede i februar 2007, det nye børnebibliotek åbnede oktober 2007 og projektperioden sluttede i oktober 2008. Første skridt var at sørge for, at alle medarbejdere i Team Børn havde et fælles teoretisk udgangspunkt og der blev derudfra dannet en fælles platform for, hvad vi ville med børnebiblioteket. Dette arbejde afdækkede hurtigt behovet for at etablere et børneråd, der kunne medvirke til etablering af et børnerelevant bibliotek. Vores ideer omkring formidling af alle medier på lige fod med frontvendte forsider gennem rum i rummet, gennem aktiviteter, gennem oplevelser, gennem leg og gennem et indbydende, moderne og konkurrencedygtigt biblioteksrum skulle rammesættes. Det stod klart, at vi ikke havde de fornødne indretningskompetencer til at kunne skabe dette alene og vores samarbejde med børnerådet blev udbygget med en indretningskonsulent fra IKEA.

Ud over formidling gennem rummet blev formidling gennem et omfattende arrangements- og klubprogram afprøvet med mange samarbejdspartnere fra lokalområdet og oftest med krav om, at aktiviteten skulle foregå i biblioteksrummet. Klubberne, der er koncentreret omkring formidling af den gode historie i alle medier blev hurtigt og er stadig et meget populært tilbud, der fungerer som en indgang til biblioteket for de børn, der før måske ikke så biblioteket som et tilbud for dem. Det er åbne tilbud uden krav til kompetencer, mødepligt, betaling og udstyr, hvor børnene kan mødes i interessefællesskaber med hinanden og med bibliotekarer med kompetencer inden for interessefeltet. I gennem hele forløbet har der været arbejdet med nødvendigheden af at indtræde i nye roller og de kompetencer der i forlængelse heraf er nødvendige. Team Børn er sammensat af forskellige mennesker med hver deres spidskompetencer og der har været arbejdet med, hvordan en vidensdeling kan ske, så der på den måde dannes en fælles grundviden, der kan trækkes på i det daglige arbejde. Det er fx sket på legedage, hvor alle afprøver forskellige konsoller samt faglige fora, hvor erfaringer og oplevelser med forskellige medier deles.

Succeskriterierne for projektet var i første omgang af meget kvantitativ karakter. Besøgstallet skulle stige med 20%: Inden det nye børnebibliotek åbnede har der ikke været foretaget særskilte målinger af besøgstallet i børnebiblioteket, men fra første måned efter åbningen af børnebiblioteket (november 2007) til projektets sidste måned (2008) er besøgstallet steget med 16 %. I hele projektperioden efter åbning af børnebiblioteket (november 2007 – oktober 2008) har børnebiblioteket hver måned haft i gennemsnit 16.866 besøgende, hvilket svarer til 41% af alle besøgende på hovedbiblioteket. Antallet af arrangementer skulle være 58 i hele projektperioden. Det blev til 189 arrangementer med 3411 deltagere, hvilket svarer til 40 % flere arrangementer end for et år siden samt 68 % flere deltagere. Vi skulle opnå samarbejde med 20 samarbejdspartnere, vi nåede de 22, ligesom der skulle tilknyttes en ekstern evaluator, holdes en konference samt videreudvikles på konceptet.

Imidlertid blev det hurtigt tydeligt at de kvantitative evalueringsmetoder ikke alene kunne beskrive forandringerne i børnebiblioteket og hvad disse forandringer har betydet. Den traditionelle måde at

evaluere biblioteker på harmonerer ikke med det helt anderledes børnebibliotek, der er skabt. Det fordrer en anden evaluering af mere kvalitativ karakter. Derfor blev en forlængelse af projektperioden til en mere kvalificeret evaluering bevilliget. Denne evaluering tog sit udgangspunkt i samarbejde med forsker Thessa Jensen fra Center for Oplevelsesøkonomi v. Aalborg Universitet og konsulent Bente Buchhave. Evalueringen består dels af brugerobservationer for at belyse, hvordan brugerne anvender og agerer i rummet dels af fokus på biblioteksforståelsen samt på, hvordan vores roller som børnebibliotekarere har ændret sig. Ligeledes er det evalueringens hensigt at pege fremad for at se på, hvad der fremover kan gøres for at skabe fremtidens børnebibliotek, så det imødekommer børns behov. På den måde kan evalueringen i høj grad også betragtes som et nyt afsæt for italesættelse og debat om fremtidens bibliotek for børn, unge og familier. Dette blev allerede helt tydeligt på den afsluttende konference for projektet "Gider de?" i november 2008.

Projektet har givet os mange relevante erfaringer at arbejde videre med. En af de største har været, at det kan være let nok at flytte fysisk i et rum, men at flytte rundt på tanker, ideer og vaner i vore hoveder og glemme "plejer" har været en kæmpe udfordring især i forhold den måde vi agerer og formidler på i vores udlånsrum. Det sammen med det faktum, at projektet har villet en løsning på fremtidens børnebibliotek, der kom hele vejen rundt og derfor greb ind på samtlige arbejdsområder i teamet, har stillet enormt store krav til medarbejderne, men i høj grad også til ledelsen af projektet, til ledelsen af teamet og til ledelsen af hele biblioteket. Herudover har samspillet med andre fagligheder samt inddragelsen af projektets målgruppe i planlægningen af projektet været afgørende for projektets succes. Alle er det erfaringer, der er særligt relevante og som vi allerede anvender i videreudviklingen af vores børnebibliotek, og som vi vil anvende i nyindretningen af resten af huset i Aalborg.

Projektets kontaktperson:

Sonja Ibach Nissen

Tlf.: 99 31 43 56

e-mail: sin-kultur@aalborg.dk

Isenesættelse og fornyelse

Indledning ved Thessa Jensen og Bente Buchhave

Det innovative børnebibliotek

Aalborg Bibliotekerne har med projektet ”Det (næsten) bogløse børnebibliotek” (primo 2007 til ultimo 2008) ønsket at iscenesætte fremtidens børnebibliotek og herved motivere børnene til at etablere et tilhørsforhold og bidrage aktivt til oplevelsesbaserede fællesskaber. I samme iscenesættelse har man ønsket at afprøve professionelle roller og en interessebaseret kulturudveksling.

Helt konkret iscenesatte man en ny kombination af det klassiske og det moderne børnebibliotek. Tæt ved hovedbibliotekets indgang og i stueetagen blev det moderne bibliotek etableret, suppleret af det klassiske bibliotek (ca. 90 % af bøgerne) i underetagen; men med direkte adgang fra det moderne bibliotek. I denne rapport vil vi tillade os, at koncentrere os om adfærden i det moderne bibliotek, da projektets nyhedsværdi er forbundet hermed. Vel vidende, at det klassiske bibliotek udgør en afgørende dimension – totalt set. Derfor er projekttitlen i virkeligheden misvisende.

Formålet har været fornyelse i tæt samspil med børnebibliotekets brugere, og på mange måder følger Aalborg Bibliotekerne nogle af rådende om innovation i hverdagen fra Væksthus for ledelse. I vores introduktion til projektet vil vi kredse om fem af disse råd:

- Vend ydre pres til egen ambition
- Bryd de vante rammer
- Slip kontrollen for en stund
- Giv lyst og mod til at tænke nyt
- Bring forskelligheder sammen. (*kilde: Innovation i hverdagen*).

Det er underforstået, at lederen har ansvaret for at sikre innovationsprocessen.

Danske børnebiblioteker har været presset politisk og fagligt af et stigende antal benyttelser og udlån gennem de seneste 10 år. Det var det ydre pres, der var baggrunden for at ønske et mere bruger- og medieorienteret børnebibliotek ved hovedbiblioteket i Aalborg.

Ambitionen var at skabe et utraditionelt og moderne bibliotek, hvor brugerne, medierne, formidlingen af materialernes indhold, legen og samværet kom i fokus. Det primære biblioteksrum skulle være et rum der ligestillede medierne, med en prioritering af nye medier og en større satsning på den direkte formidling og kulturudveksling. Alt sammen i et forsøg på at forny børnebibliotekernes image. Som led i denne iscenesættelse blev mange bøger flyttet i underetagen, reglerne blev ophævet, og der blev etableret funktionsbestemte rum i rummet til fremme af relationer børn/voksne og børn/børn imellem. Lånerforespørgsler skulle suppleres af klubber og andre formidlingsformer, der kunne fungere som oplæg til ligeværdig kommunikation mellem børn og professionelle.

Rummet var tiltænkt en forandringskraft i forhold til brugernes biblioteksforståelse, men i høj grad også i forhold til personalet og deres forståelse af et bibliotek og professionel formidling. Rummets forandringer skulle fremme en anden praksis, og undervejs skulle eksterne personer bidrage til refleksionen og tænkningen omkring rum og faglige roller.

Det ydre pres og en anden iscenesættelse af hverdagen skulle fremme en anden praksis i Aalborg og samtidig levere brikker til en ny skoledannelse på børnebiblioteksområdet – til glæde for hele landet. Forståelsen af den professionelle rolle skulle fremprovokeres i handling, i de direkte møder med brugerne og samtaler kollegerne imellem. Det nye børnebibliotek var holdets scene, og som enkeltperson og kollektivt ville man eksperimentere og tro på, at rummets forandring og de nye

funktioner ville give grundlag for at afprøve forskellige roller. Et grundlag for at italesætte og vurdere kommende børnebiblioteksopgaver i en kombination af flere forskellige professionelle kompetencer. Aalborg Bibliotekernes ledelse satte et specifikt hold til at indgå i udviklingsprojektet og kombinerede således alder, køn, forskellige uddannelser, projekterfaringer og anciennitet i biblioteksvæsenet. Flertallet af de professionelle spillere var forholdsvis nyt og samtidig var der planer om at give børnene decideret spilletid. Spillets idé og titel var beskrevet forholdsvis kortfattet i ansøgningen til Styrelsen for Bibliotek og Medier, holdlederen var fundet; men den gennemgående instruktørrolle var ikke defineret, og på denne post skete der personskift næsten samtidig med at spillet skulle gå i gang. Der var en dygtig og ihærdig projektleder, der samtidig var kollega. Der var ikke en gennemgående træner eller instruktør, der tog sig af at stille holdet til de enkelte kampe, motivere og uddanne holdet eller at kvalificere samspillet undervejs. Biblioteksledelsen påtog sig at rammesætte projektet og det overordnede ansvar for projektførelsen. Midt i forløbet søgte ledelsen således Styrelsen for Bibliotek og Medier om forlængelse af projektperioden og fravigelse af succeskravene (besøg). Ved samme anledning prioriterede og afsatte den lokale biblioteksledelse ekstra midler til ekstern evaluering af projektet. Det er hele forudsætningen for denne rapport, da den oprindelige projektbevilling kalkulerede med kr. 10.000,- til en konference. Teamlederen for børn og voksne påtog sig rollen som instruktør undervejs i forløbet, og især efter at behovet var tydeliggjort via interviewundersøgelsen. I forbindelse med projektstart, blev der tilknyttet en scenograf og en leverandør (IKEA), der kunne medvirke til design og konstruktion af scenen og dermed vække interesse for det nye spil. Spillet var helt nyt og knapt introduceret for spillerne (de professionelle, børnene og omverdenen), før det gik i gang.

Metode

I vores beskrivelse og perspektivering af dette innovative projekt har vi valgt at anskue projektet som en iscenesættelse. Vi vil derfor skifte mellem forskellige positioner og roller:

- Bagtæppe
  - Projektets kontekst i fortid, nutid og fremtid.
- Scene
  - Observationer og refleksioner blandt medarbejdere i projektet.
  - Observationer af børn og voksne i rummet (på scenen).
- Sufflør
  - Relevant teori, der kan perspektivere det, der sker på scenen og ruste instruktøren til opgaven.
- Instruktør
  - Undervejs i projektet har vi haft rollen som observatør og sufflør i forhold til de projektmål, der var skrevet ind i ansøgningen til Styrelsen for Bibliotek og Medier; men i denne perspektivering vil vi tillade os at byde ind på rollen som instruktør. Vi vil således vægte og berige nogle af de elementer til det fremtidens bibliotek, der er udviklet i Aalborg. I denne rolle vil vi pege på den ideelle iscenesættelse og de forudsætninger, vi mener kan være med til at forny hverdagen på en måde, så det fremmer værdiskabende nybrud for brugerne og personalet. Vi vil også tillade os at anbefale nogle tiltag i overgangen fra projekt og den biblioteksinterne scene til drift og den kommunale scene. Vi finder belæg for disse udlægninger i vores undersøgelser; men tillader os også at udfolde perspektiverne helt for egen regning.

Vi er af den holdning, at medarbejderne skal se deres rolle som netop instruktører i forhold til børn og voksne i biblioteksrummet og i kommunen.

Vi har haft forskellige roller undervejs, ligesom vi har været tilknyttet på forskellige tidspunkter. Konsulent Bente Buchhave (firmaet BBuchhave) har fulgt projektet fra start (primo 2007) som en kritisk ven og sparringspartner på biblioteksforståelsen og udvikling af de professionelle roller. Studielektor Thessa Jensen (Aalborg Universitet. Institut for Kommunikation) blev tilknyttet i foråret 2008 med særligt henblik på dokumentation/evaluering samt oplevelses- og børnedimensionen.

Denne rapport er fortrinsvis baseret på det undersøgelsesforløb og den refleksionsproces, som vi begge har været medvirkende til at planlægge og gennemføre i perioden marts til oktober 2008. Formålet med dette forløb var at vurdere samspillet mellem projektets to centrale komponenter: Oplevelsesbaseret iscenesættelse af det fysiske biblioteksrum og udviklingen af ny professionel forståelse og praksis.

Selve undersøgelsen omfattede i første omgang to individuelle interviewrunder med henholdsvis styregruppen (udviklingsafdelingen og projektlederen for det konkrete projekt) og samtlige ansatte i Team Børn. Samtalen var fokuseret omkring følgende temaer:

1. Forståelsen af et børnebibliotek og dit daglige arbejde
2. Nye roller
3. Succeskriterier og konklusion
4. Børnebiblioteket som et element i et helhedsorienteret hovedbibliotek

Resultaterne blev herefter fremlagt for styregruppen og de ansatte. I samme omgang blev der gennemført en mindre spørgeskemaundersøgelse, hvor de ansatte skulle foretage en SWOT-analyse af deres børnebibliotek. I løbet af maj, juni og juli blev der gennemført en observationsrunde, hvor brugerne af biblioteket blev iagttaget. Resultaterne herfra blev igen fremlagt for både styregruppe og ansatte. Desuden kan en gennemgang og enkelte resultater fra observationsrunden ses i bilag: Observationsundersøgelsen. De ansatte blev bedt om hver især at beskrive en eller flere modelbrugere af børnebiblioteket. Resultaterne fra disse undersøgelser blev brugt som grundlag for den afsluttende workshop, som fandt sted den 1. oktober 2008. Fokus var i den sammenhæng på overgangen fra projekt og den børnebiblioteksinterne scene til drift og Aalborg Bibliotekernes og den kommunale scene. Workshopen var tænkt som forstadiet til en handleplan, hvor medarbejdernes erfaringer og drømme skulle forenes i strategisk tiltag på inder og ydersiden af biblioteket. Workshoppens resultater kan ses i bilag: Workshopen. I forbindelse med projektafslutningen og den offentlige konference den 20. november 2008 bidrog vi hver især med perspektiveringer vedr. rum og roller. Disse oplæg er indarbejdet og udfoldet i denne rapport.

Konklusion

Vi vurderer, at projektet i Aalborg har landsdækkende potentialer. Vi vurderer samtidig, at de fremtidige udfordringer består i optimere den strategiske udnyttelse af rummets og det professionelle holds ressourcer på inder og ydersiden af biblioteket. Hovedparten af de professionelle spillere på det nye børnebibliotekshold i Aalborg (2007-) oplevede en vældig motivation i at arbejde som spiludviklere og iværksættere. De fik en projektplatform og frie hænder til at bruge deres uddannelse og hinanden i udformningen af en meget anderledes konstruktion og opsætning af børnebiblioteket. Det var samtidig en anledning til landsdækkende og nordisk opmærksomhed, der rækker langt ud over, hvad forholdsvis nyudannede bibliotekarer kan forvente. Holdet satte en konkret og eksperimenterende scene for mange af de komponenter, der har været

skrevet og talt om; men sjældent er praktiseret i en så total og anderledes iscenesættelse. Denne gruppe af professionelle spillere har fra starten været drevet af en længsel efter at forandre børnebibliotekstilbuddet som et interaktivt spil, hvor medarbejderne kommer i spil på nye måder – både som enkeltindivid og som gruppe. Som hold har de haft modet til og muligheden for at navigere i ukendt farvand og skabe en ny og grænseoverskridende iscenesættelse af børnebiblioteket og af sig selv. Det har været en stor omvæltning for nogle af de kolleger, der er rundet af en anden bibliotekskultur og primært har indtaget rollen som tilskuere. Aalborgholdets energi og deres landvindinger kan med fordel inddrages, når der fremover arbejdes teoretisk baseret og målrettet med scenografi og instruktion af spillerne (professionelle, børn, deres voksne, samarbejdspartnere, offentligheden) i Aalborg og på landsplan. Vel vidende at det lokale børnebiblioteksspil må udvikle egen scene og spillestil. Vi vil tydeliggøre den underforståethed, der er i KL's publikation om innovation i hverdagen: ledelsens opgave med at rammesætte planlægning, forståelse og evaluering af børnebibliotekernes fremtidige udvikling.

Opbygning af rapporten

Rapporten er opdelt i tre dele.

1. Fra klassisk bibliotek til iscenesættelse af relationer. Her sættes projektet Det (næsten) bogløse bibliotek ind i en udviklingsmæssig forståelse fra klassisk bibliotek til iscenesættelse af fremtidens børnebibliotek. I dette afsnit vil der især lægges vægt på de roller, det nye bibliotek giver medarbejderne, samt iscenesættelse af rummet og dermed rummets betydning for materialer og brugerne.
2. Teoretisk forståelsesramme og konkret praksis. Projektet sættes ind i en teoretisk forståelsesramme og perspektiveres i forhold til oplevelsesøkonomien og flow-teorien. Her vil vægten ligge på selve observationerne af brugerne i rummet og de konklusioner, der kan udledes af dette.
3. Fremtidens børnebibliotek – udviklingsperspektiver. I den sidste del af rapporten lægges vægten på udfordringer og perspektiveringer i forhold til fremtidens børnebibliotek. Forsøget i Aalborg var samtidig med arbejdet i Kulturministeriets Udvalg vedrørende fremtidens biblioteksbetjening af børn. Uvalgets anbefalinger blev først udgivet i slutfasen af Aalborg projektet. Udvalget og projektet i Aalborg har begge til formål at medvirke til ny skoledannelse på børnebiblioteksområdet. Derfor vil vi i vores konklusion sammenholde udvalgets bud og erfaringerne i Aalborg.

Tak til alle de ledere og medarbejdere, der har givet os indblik i deres visioner, processer og refleksioner. Vi vil med denne rapport gerne anerkende jeres handlinger og de refleksioner, der er forudsætningen for hele tiden at forbedre service og kvalitet. Projektet i Aalborg er et vægtigt bidrag til udvikling af fremtidens børnebiblioteker og en sikker børnesucces!

1. Fra klassisk bibliotek til iscenesættelse af relationer

1. 1. Idé om fremtidens børnebibliotek

Iscenesættelsen af Det (næsten) bogløse børnebibliotek er beskrevet i projektansøgningen fra efteråret 2006. Det er et bud på fremtidens børnebibliotek, hvor bibliotekets profil ændres via et anderledes indhold, rum og aktiviteter og en anderledes formidlingsforståelse, som medarbejderne bliver bærere af.

Overordnet set ville man i Aalborg arbejde på at definere en ny tradition og skoledannelse, der indretter sig efter børns egen kultur. Danske børnebibliotekarere skulle her kunne hente et realistisk bud på, hvorledes man umiddelbart og enkelt kan ændre børnebibliotekets rammer og indhold.

Ansøgerne udpeger også den største forhindring for at udvikle nutidens bibliotek: det skyldes mest bibliotekarernes hjemmeblindhed og traditionsbundne prioriteringer og organisering af hverdagen. Ansøgningen var på en måde en synopsis til et nyskabende totalteater med en række komponenter!

- Fritidstilbud med appel til børns lyst – lokke dem tilbage på biblioteket
  - o Skabe sig selv i programsatte og målrettede aktiviteter
- Udvide materialeforståelsen
  - o Det differentierede mediebillede
  - o Ligestilling af medierne i udlånet
  - o Rum i rummet
- Formidle og ikke bare opbevare materialer
  - o Formidling er andet og mere end at stille til rådighed
  - o Redigering – indirekte formidling
  - o Involvering af brugerne, klubber knyttet til de enkelte rum i rummet (lektie-, spille, læseklub m.v.)
- Formidlingsforståelsen kobler mission, indhold, rum og formidler
  - o Funktioner bliver vigtigere end de enkelte komponenter
  - o Det at have vagt er lig initiering og rammeskabelse for børnenes meningsfulde fritidsaktiviteter
- Succes
  - o At det giver mening for børnene – deres identitetsdannelse
  - o (alligevel ikke helt slippe: succesrate for besøg og udlån og antal arrangementer – senere dispenseret herfra).

Styrelsen for Bibliotek og Medier valgte at støtte projektet, og på mange måder var der god samstemmighed mellem projektet i Aalborg og styrelsens igangværende udvalgsarbejde vedr. fremtidens børnebibliotek.

Efter at tilsagnet var modtaget, gik medarbejderne i Aalborg tættere på den egentlige forestillings idé og rollebesætningen. Statuspapir blev fremsendt til styrelsen i maj 2007, og det er her vi vil tage vort afsæt.

Vi vil i projektet undersøge og udfordre den bibliotekariske faglighed.
Vi vil arbejde med rolleskiftet fra at være bogadministratorer til at udfylde en social rolle, hvor vi er sparringspartnere over for og interagerende i processer med børnene.
Vi vil arbejde med en formidlingsforståelse, der kan binde indholdet (vores materialer) og udtrykket (vores rum, indretning og atmosfære) sammen.
Vi vil arbejde med indholds- og dialogbaseret formidling, der er personlig og materialeoverskridende.
Vi vil arbejde med personlige kompetencer og specialisering, så vi træder i karakter overfor børnene.

Arbejdet med vore faglige roller og formidlingsforståelsen skal resultere i den nødvendige opkvalificering af personalet til mødet med børnene.

Vi vil i hele processen inddrage børnene som konsulenter.

Vi vil kigge på personalets og børnenes adfærd.
(*understregningerne er foretaget af Thessa Jensen og Bente Buchhave*).

1.2. Formidling

Som det vil være fremgået af ovenstående tillægges scenografien en meget stor betydning for børnebibliotekets nye image, funktionalitet og professionelle rollespil.

En af de store udfordringer, som bibliotekets overordnede ledelse (projektansøgeren) giver sig selv og Team Børn er at forstå, udvikle og praktisere professionel biblioteksformidling i den scenografi. Scenografien skal gerne blive anledningen til at få mere kvalificeret spilletid og udvikle nye sider af rollen. Det er en udfordring for spillerne og for sufflørerne, for replikkerne og iscenesættelsen af samspillet mellem rum & biblioteksbruger, enkeltindivid & professionelt hold, generalist- og specialistkompetencer er ikke fastlagt.

Formidling er som begreb og praksis en central brik i den faglige selvforståelse, og i Aalborg vil børnebibliotekarerne gerne udvikle en formidling, der har karakter af en kulturudveksling. Der er således et ønske om at bygge på børnekulturens teorier og grundlæggende forståelser. Dansk børneteater har gennem mange år praktiseret kulturudveksling. Bjørn Lense Møller skrev i forbindelse med skuespilleren og instruktøren Ray Nussleins 25 års jubilæum følgende ord om den professionelle formidler.

”For det største i det mindste – og det mindste i de største

I hans teater er alle lige, både han som spiller, og de som ser på.

Han er ikke en voksen, som skal belære eller forføre børnene, men et menneske, som med de samme oplevelses forudsætninger som børnene vil prøve virkelighedens og fantasiens billeder af sandhed af mod hinanden.” (*Citat: For det største i det mindste*).

Børneteater er kunst. Det kan være et kunststykke at forene formidlingsforståelse og formidlingspraksis. Hvordan får man intentioner iscenesat og gjort troværdigt gennem rollespillet og forløb eller processer? Der er brug for at se på forestillingen som en helhed, og træffe valg, det kan give værdifulde oplevelser for deltagerne (professionelle, børn, forældre m.v.).

1. forestillingens tema – relevant og vedkommende tema – i en meget større og kompleks verden (reduktion og håndtering af kompleksitet)
2. holdninger til formidling: belæring, forførelse, oplevelser
3. rollerne – besluttet på at indtage nye roller, faglighed på nye formler, udvikle nye sider af talentet
4. forestillingen – en kombination af den individuelle præsentation og den fælles. En kombination af faglighed, talent og personlighed
5. inspiration fra moderne forestillinger (fx Mungo-Park), der opstår i dialog med publikum. En interaktivitet, der både præger drejebogen, rollerne og totaloplevelsen.

I iscenesættelsen af Det (næsten) bogløse bibliotek er der fokus på at praktisere og forstå tidens og fremtidens professionelle biblioteksformidling, så det giver mening for samtidens børn.

Forestillingen handler om det grundlæggende tema målrettet og relevant formidling. Dette tema er måske det mest eksistentielle i dansk biblioteksvæsen i fortid, nutid og fremtid. Det er faglig rygrad for professionens selvforståelse og bibliotekets image.

Samtidigt kan dette begreb forekomme noget indforstået og henhørende til en tid, hvor bibliotekets og bøgernes tilgængelighed og formidling var nært forbundne størrelser.

Bibliotekarrollen er på mange måder bundet op på et formidlingsbegreb, hvor det handlede om, *hvad* der formidles kombineret med decentral biblioteksstruktur, en venlig og professionel biblioteksservice i rum med god atmosfære– service forstået som rettidig omhu. ”Den rette bog, til den rette person, på det rette tidspunkt.”

Den venlige og gode service i børnebiblioteket var fra historiens begyndelse tæt forbundet med bibliotekaren som menneske. Børnebibliotekaren var interesseret i barnet. Det var et møde mellem to ligeværdige mennesker.

På hovedbiblioteket i Aalborg vælger de et anderledes set-up, efter at de har erkendt, at biblioteket kun har en berettigelse, hvis børnene gider komme der, frivilligt og af lyst.

Hvis personalet kort sagt kan give nye og børnerelevante svar på bibliotekets berettigelse. Bibliotek *hvorfor*. Og hvis personalet i deres improviserede og processuelle forestilling (rum, materialeindhold, funktioner, mangel på regler og tid) kan fremme et tilknytningsforhold og en ændret biblioteksadfærd både hos brugere og personale. Det betyder, at formidling redefineres i sin samtid. I den autentiske bibliotekshverdag afdækker formidleren og teamet de nødvendige kompetencer, der efterfølgende må erhverves. Formidling er endvidere sat til forhandling med brugerne. Formidling *hvordan*. (*Inspiration: Formidling om formidling eller viden om formidling*).

Som nævnt tidligere er børnebiblioteket som fysisk sted kommet på valg, måske fordi det virtuelle univers allerede er stedet overlegent. Det betyder også at nutidige og fremtidige instruktører har det som forudsætning, når de skal skabe den relevante forestilling.

I 2025 vil de fysiske steder ifølge fremtidsforsker Niels Bøttger-Rasmussen kun blive opsøgt af lyst – de har ikke længere en nødvendighed. (*Kilde: Folkeskolen år 2025 – fire fremtidsscenerier*). Det er en udfordring, der langt fra begrænser sig til skoler, og derfor er det også en formidlingsmæssig udfordring, som mange står med.

1.3. Scenografi

”Børnebiblioteket skal tage udgangspunkt i oplevelsesøkonomien. Vi skal ikke bare stille ting til rådighed, men fortælle de gode historier, der gemmer sig i materialerne, det fysiske rum, personalets erfaringer osv. Vi skal have et rum, der inspirerer, overrasker og udfordrer den besøgende og faciliterer dennes søgen efter viden og oplevelser.” (Citat fra workshoppen med Team Børn, 1. oktober 2008).

Initiativtagerne i Aalborg var klar over, at de skulle bryde de vante rammer, hvis intentionerne om det børnerelaterede bibliotek skulle have en chance – hos børnene.

Der skulle kort sagt skabes en distance til det klassiske børnebibliotek, dens grundlæggende opdragelsesforståelse og lægges langt mere vægt på lysten og legen. Scenografien skulle ændres for at ændre fortællingen om dagens bibliotek som børnenes sted.

Rummet er den stærkeste form for kommunikation og medvirkende til stedets image. Samtidig blev der skabt et nyt team, der så at sige fik mulighed for at sætte deres faglighed i scene på nye måder. Mange års regler blev fjernet. Personalets og brugernes kreativitet behøvede og fik med den nye indretning konkrete udfordringer.

Intentionen var at vække lysten til at besøge biblioteket og samtidig ændre besøgets karakter og varighed. Der skulle brydes med tendenserne til kortere besøg, biblioteket som varmestue og spillested for særlige sociale grupper samt en bibliotekarisk formidling koncentreret om de litteraturinteresserede (jf. *Brugernes adfærd på folkebibliotekerne. KL's trafikmåling 2004*). Kompositionen af rum og formidling skulle fremme bibliotekets nye image som stedet for meningsfulde fællesskaber og relationer – uanset socialklasse.

Aalborg projektet bygger på aktuel viden og er samtidig på forkant med nogle af de tendenser, som fremtidsforskere og teoretikere vægter i disse år i vurderingerne af perspektiverne for fx folkeskolen år 2025. Vurderingen er, at det bliver det indholdsmæssige substans, iscenesat, forhandlet og anvendt i et fællesskab, der er interessant. Som konsekvens heraf må der sikres betingelser for, at børn og voksne kan være mere selvorganiserede. Regler og kontrol hører ikke hjemme i denne ligeværdige kultur.

Vender vi for en kort stund tilbage til teateretemaet, så kunne man op gennem 70'erne og 80'erne opleve en tendens til fornyelse, der byggede på eksistentielle temaer i barndommen og involverede børn som dialogpartnere under selve forestillingen.

I Aalborg skal scenografien og rekvisitterne være så spændende, at børnene sagtens selv kan improvisere sig frem til forestillingen, og det kan betyde et skift i rollebesætningen. Børn skal på scenen og det kan have som konsekvens, at personalet måske skal lede efter den replik eller de formidlingssituationer, der kan give dem en ny rolle i spillet.

Rummet gøres til en tredje formidler - efter ansatte og forældre – og taler direkte til den besøgende og især børnene. Observationerne viser, at børnene bevæger sig ubesværet i det nye rum. De går til og fra de forskellige områder. De funktionelle rum i rummet giver børnene mulighed for at skabe ny sammenhæng i deres oplevelse af biblioteket og nye relationer til andre børn.

Børn oplever med alle sanser. Dette betyder, at børnene opsøger steder, hvor denne oplevelsen er mulig. Det viser observationerne i børnebiblioteket meget tydeligt – især når de sammenstilles med lignende undersøgelser fra andre attraktioner (*se bilag 1*). Børnebiblioteket tager højde for børnenes kompetencer med hensyn til at kunne begå sig på et bibliotek, der har givet materialet fri til børnenes afbenyttelse.

Således er det ikke noget problem for børnene at deles om materialerne. Det kom ikke til skænderier og lange køer, da tiden foran maskinerne blev givet fri. Børnene kunne og kan håndtere denne frihed, således at alle kommer til. Ligeledes viser observationerne direkte, at børnene hjælper hinanden i gang med forskellige programmer og teknologi. Og endelig udviser børnene en, måske ualmindelig, hensynsfuld adfærd: flere observationer tyder på, at børnene er opmærksomme på ”nye” børn, som så direkte spørges, om de vil spille eller har brug for hjælp til at komme i gang.

Med andre ord, så har børnene en meget udpræget social kompetence, som kan udnyttes til at oplære ”nye” besøgende i biblioteket. Men dette betyder ikke, at børnene er i stand til at vælge de ”rigtige” materialer. Observationerne viser, at personalet ikke direkte henviser børnene til andre mulige og beslægtede materialer, end dem, der direkte efterspørges. Det kan hænge sammen med en holdning om, at man ikke skal pådutte børnene andre materialer. Det kan også være svært at gennemføre denne form for oplysning i den daglige drift, men netop dette punkt er vigtigt i forbindelse med klubberne og den mere specifikke kommunikation, der foregår i den sammenhæng. Det er her, at de ansattes kompetence kommer i spil og viser børnene mulighederne i materialerne, deres sammenhæng og mulige fordybelse. Dette sker også gennem opbygningen af selve rummet og materialernes placering (forsiden vendes ud mod låneren).

Som observationerne også viser, er det især forældrene, der har problemet med rummets indretning og de ”opfordringer”, der ligger i denne. Således er der flere eksempler på, at børnene bliver bedt om at være stille, ikke at løbe osv. Forældrene har deres traditionelle biblioteksadfærd med sig og kan ikke ”overgive” sig til rummet. Børnene udviser derimod den forventede og mere instinktive ”tagen rummet og mulighederne i det til sig”.

Dette viser en anden, vigtig problematik vedrørende ændringerne i rummet: ved at ændre scenografien så radikalt, som børnebiblioteket gør, ændres reglerne for adfærden ligeledes. Denne ændring opleves af forældrene som en form for ”regelløshed” (anomie). Alt synes tilladt, reglerne er ikke klare og velkendt adfærd er ikke længere nødvendigt eller endda ønskeligt. Anomien står i

stærk kontrast til den regelbundethed, der før var gældende i det samme bibliotek: du må ikke..., du skal..., der må ikke..., husk at... osv. De ansatte havde en tidskrævende opgave i at håndhæve reglerne og foretage retfærdige afmålinger af tiden ved computerne. Ved at ændre på dette og på scenografien, kastes ikke kun besøgende, men også de ansatte ud i en tilstand af anomie og dermed også en tilstand af usikkerhed og eventuel frustration. Derfor kræver ændringen i scenografien en tydelig instruktør, der kan vise de ansatte (aktørerne), hvordan de skal bevæge sig i deres nye roller.

Rummets ændring kommer således børnene til gode, men skaber en række problemer for de personer, der er vant til det gamle rum.

1.4. Den offentlige mening

Det (næsten) bogløse bibliotek blev indviet i oktober 2007. Man var gået fra idé til håndgribelig iscenesættelse. Forestillingen var så at sige på plakaten, og publikum kunne indtage scenografien.

Biblioteksdebatten, der startede i julen 2007, kastede imidlertid projektet ud i en turbulent periode. Det var debatten om en anderledes iscenesættelse og vægtning af materialerne i fremtidens folkebibliotek. Det underlæggende tema var en anderledes brugerrettet biblioteksforståelse. De fleste debattører fra biblioteksverdenen havde kun sporadisk forsøgt at realisere deres visioner. Derfor blev Aalborg-projektet på godt og ondt fremstillet som et ikon for skiftet mellem kulturel opdragelse og leg. Positiv på den måde, at projektet fik opmærksomhed. Negativ på den måde, at projektet blev taget til indtægt for nogle budskaber – der jo netop skulle formes og udvikles i dialog med brugerne.

Offentligheden tog deres bedømmelse på grundlag af scenografien og titlens provokation (Det næsten bogløse bibliotek). Der var fokus på bibliotekets image (forstået som rum og funktioner) som en kontrast til og et oprør mod det kendte kodeks for biblioteker. Der var en tendens til, at bedømmelsen primært tog afsæt i den klassiske forestilling, hvor scenen er sat for det traditionelle bibliotek og bøgerne. På den baggrund afkrævede pressen nogle budskaber og konklusioner, der af gode grunde ikke var klar og nuancerede nok.

Det mest provokerende var måske, at biblioteket i Nordjylland insisterede på at etablere et børnenes bibliotek i respekt for børnenes kultur og medievaner.

En avisoverskrift lød: "90 procent af bibliotekets bøger står nede i kælderen." I manchetten skriver journalisten, at "Kulturminister Brian Mikkelsen ville få sig et kulturchok, hvis han besøgte børnebiblioteket i Aalborg." (*Citat: Politiken 15. januar 2008*). Det vækker minder om en biblioteksdebat fra 1978 (Haller-sagen), der fik lovgivningsmæssige konsekvenser.

Dansk børneteater har tradition for at debattere og provokationer gives både ord og form. Det har børnebibliotekerne ikke på samme vis.

Ledelse og medarbejdere i Aalborg var glade for debatten; men vi oplevede den samtidig som et ydre pres på den faglige refleksionsproces, der var indbygget i projektet. Medarbejderne i Aalborg ville så at sige gå vejen samtidig med, at de forstod den.

Vision og begyndende tvivl skulle afbalanceres i den videre proces – samtidig med at energien og motivationen nødvendigvis skulle opretholdes. Holdet/teamet måtte arbejde med og bevare den grundlæggende tro på projektet. Ledelsens opbakning i form af mere tid til projektet, justering af succeskriterierne og finansiering af ekstern evaluering havde betydning i den sammenhæng.

1.5. De professionelle roller

I Aalborg var der et ønske om, at den nye indretning skulle iscenesætte et miks af roller, der hver for sig og sammen repræsenterer en udvidet og langt mere interagerende formidling. Rum, klubber og definition af nye og differentierede vagtfunktioner var blot nogle af metoderne i forsøget på at omdefinere den traditionelle vagtfunktion til en mere innovativ kommunikation med vægt på processer og engageret/personlig formidling af indhold – på tværs af materialeformer. Formålet med at foretage dette positionsskifte var at understøtte fællesskaber og mellemmenneskelige relationer. Det var personalet i rollen som scenograf og instruktør af fællesskaber. Det var også et brud med ideen om, at alle medarbejdere skulle have de samme generelle kompetencer. Projektet var en chance til at forene den professionelle formidlers personlige interesser og det professionelle job. Ledelsen så en styrke i den vifte af kompetencer, der var tilgodeset ved holddannelsen/projektstart.

I Team Børn i Aalborg har medarbejderne haft store frihedsgrader til at udvikle deres egen jobforståelse og jobindhold. Ledelsen har set det som en styrke i udviklingsarbejdet at kombinere forståelsen af et bibliotek med den enkelte medarbejders egen lyst og brændpunkter. Underlæggende er der en holdning og en viden om, at tillid og kulturudveksling må bunde i nogle specifikke færdigheder og interesser. Formidlingen har således forsøgt at tage afsæt i interessefællesskaber mellem personale og børn. Områderne er fantasy, manga, spil m.v. Heri er projektet helt i tråd med ny forskning omkring, hvad der skaber en lystlæser blandt større børn (jf. *Nedslag i børnelitteraturforskningen*, 2007). Klubberne er en chance til, at det enkelte barn kan mødes med andre. Klubben skaber endvidere en scene, hvor den enkelte kan blive inspireret og selv få lov at inspirere andre.

Gennem hele projektperioden måtte den enkelte medarbejder arbejde med at forstå sin egen rolle og undersøge, hvordan vedkommende kunne etablere nye relationer til børnene. Forståelsen af egen rolle skulle revideres og nuanceres i mødet med børnene og gennem egne refleksionsprocesser. Når man nærmede sig projektafslutning ville man have erfaringsbaserede forudsætninger for at formulere, drøfte og rammesætte konsekvenserne i form af en ændret biblioteksforståelse og fremtidig bibliotekspraksis. De roller, der var udviklet i projektet kunne være en ressource i kommende opsætninger fra Team Børn – både inde på biblioteket og som opsøgende virksomhed.

Rolleskiftet fra vagt til professionel ”snakke-makker” er meget udfordrende, og vi vurderer, at der er brug for en instruktør/en træner, der kan støtte den enkelte og holdet i at foretage dette skifte. Argumentet er, at det er institutionens ansvar at understøtte den professionelle udførelse af jobbet, og især i situationer, hvor flere generationer af biblioteksforståelser skal mødes og der skal udvikles nye forståelser af bibliotekets opgave og medarbejdernes rolle. Danske biblioteker har gennem de senere år været tvunget til og prioriteret at være meget effektive om iscenesættelse af formidling i form af vagtordninger og materialevalg. Det er vores vurdering, at dette kan have betydet en stagnation i forståelsen af formidlerrollen og en diskrepans mellem de professionelles forventninger og de faktiske muligheder. Der kan være en tendens til, at nerven i formidlerrollen (den faglige selvforståelse) på nogle punkter er blevet forvandlet til kustode i et biblioteksrum, der ret tydeligt signalerer selvbetjeningskultur.

Der er en sandsynlighed for, at vagtfunktionen kan være tømt for den dybdegående kulturformidling, bibliotekarere er uddannet til. Den formidling, der rækker ud over titelforespørgslen, findes naturligvis i bibliotekerne, og der er mindst to typer: den formidling biblioteket køber sig til i form af professionelle arrangementer. Den formidling biblioteket selv står

for – typisk uden for åbningstiden, i tilstødende lokaler (fx klubber) eller på netter (fx netbiblioteket Spørg Olivia). Der er dog opbrud i denne noget forenklede fremstilling, og anledningen kan være et projekt, hvor der gives tid og rum til at eksperimentere med formidlingen.

Bibliotekerne ønsker at ændre image, men retter måske ikke i tilstrækkelig omfang blikket på rollemodellen eller bæreren af det moderne bibliotek: personalet. Vi mener, der er brug for en holdningsændring og en anderledes statusfordeling mellem udvikling og drift.

Publikumskontakten må efter vores mening være det allervigtigste, men den skal kvalificeres, iscenesættes og kommunikeres i forhold til personale og brugere.

Et så markant rolleskifte, som det der var lagt op til i Aalborg, er vanskelig at forstå for den enkelte medarbejder, kollegerne i resten af organisationen, børnene og deres forældre. Børnene kan opleve det som om, at de voksne tigger om en rolle, de først må gøre sig fortjent til – fx ved at være gode legere. Det nytter ikke noget at møde op med det gamle rollehæfte, for de roller giver ikke mening. Den nye rolle er ikke introduceret for børnene, og de voksnes adfærd er måske ikke helt autentisk. Børnene opdager måske, at det er noget de voksne spiller. Om de voksne skal med i spillet og i fællesskabet, bliver på sin vis børnenes afgørelse. Det er også dem, der afgør rollens størrelse. At gøre sig fortjent til rollen beror på færdigheder og ikke mindst på tillid og troværdighed.

Der er brug for instruktion, og det er vores vurdering, at fremtidens børnebibliotek vil ligne fortidens bibliotek til forveksling, hvis ikke man prioriterer at udvikle og træne biblioteksforståelsen og personalets professionelle forståelse og bibliotekspraksis. Vi taler for en helhedsorienteret rammesætning af fremtidens børnebibliotek, hvor der er fokus på at udvikle og målrette den biblioteksprofessionalisme, personalet er bærere af – som enkeltindivid og gruppe.

1.6 Den reflekterende praktiker

Donald A. Schön har skrevet bogen *Den Reflekterende Praktiker. Hvordan professionelle tænker, når de arbejder*. Forfatteren pointerer nødvendigheden af refleksion, og han "(...) deler den professionelles refleksion op i to tempi refleksion-i-handling, hvor en multikombination af viden, erfaringer og intuition glider sammen, parallelt med at der handles, og refleksion-over-handling, der er den efterfølgende tankevirksomhed over proces og konsekvenser i det, som er hændt." (cit. s. 7).

I ansøgningsfasen og i projektets opstart drøftede medarbejderne deres fælles platform, og de hentede relevant teoretisk viden m.v. Undervejs i forløbet har projektlederen bedt personalet besvare nogle spørgsmål, og det er tydeligt, at handlinger i det nye moderne børnebibliotek er en væsentlig kilde til egentlig forståelse af projektet.

Ser vi tilbage på processen i Aalborg, så har vores rolle været at insistere på refleksion-*over*-handling i dyb respekt for deltagerne refleksion-*i*-handling. Og vi har også måttet erkende nogle forhold omkring refleksion.

I december 2007 – to måneder efter indvielsen, forsøgte Bente Buchhave at sætte Det (næsten) bogløse børnebibliotek ind i en lokal kontekst, og motivere medarbejderne til at arbejde proaktivt på ydersiden af biblioteket. Begrundelsen var, at projektet oprindeligt havde som succeskriterium at medvirke til et større antal besøg. Erkendelsen var, at det ikke var muligt at iværksætte flere handlinger, og i konsekvens heraf fik ledelsen senere ændret de oprindelige succeskriterier.

Sammenligner vi resultaterne af interviewrunden og workshoppen er der tydeligvis en langt større refleksion-*over*-handling i workshoppen og en lyst til at kigge ud over den oprindelige projektramme. Det har givetvis noget at gøre med forudsætningerne for refleksion. I forbindelse med interviewrunden er den enkelte medarbejder i fuld gang med at indtage det nye rum og indgå i nye multikombinationer, hvis vi skal blive i Donald A. Schöns sprogbrug. Der er meget på spil for den enkelte og for Aalborg Bibliotekerne. Derfor er det naturligvis svært at forholde sig til andre målgrupper og opsøgende virksomhed på ydersiden af biblioteket. Der er brug for koncentration på de indre linier. Tidspunktet for workshoppen er sammenfaldende med afslutning af projektet, og i erkendelse af, at projektet på mange måder har været en succes, er der overskud til at sortere i de indhøstede erfaringer og udvide horisonten. Den enkelte medarbejder har oplevet en personlig succes, der giver overskud og mod til at bruge kompetencerne på andre arenaer – i hele biblioteksorganisationen og uden for biblioteksbygningen. Det giver samtidig langt større overskud til at give og modtage konstruktiv kritik.

Det læringsforløb, som projektet har været, har medarbejderne lyst til at afprøve i nye konstellationer og gerne med andre samarbejdspartnere. Disse læringsforløb og refleksionsprocesser kan man ikke undvære. Det bliver også tydeligt for medarbejderne, at Aalborg Bibliotekerne og medarbejderne har eller kan etablere de handlinger, der efterspørges i de kommunale politikker og bibliotekets egen strategi:

- Prioritering af tilbud til børn og unge (Strategi for kultur)
- Biblioteket – det attraktive byrum (Strategi for kultur)
- Styrke børns undren, nysgerrighed og lyst (Den sammenhængende børnepolitik)
- Aalborg Bibliotekerne et interaktivt oplevelsesrum, læringssted, frirum (Biblioteksstrategi 2008-2012).

Personalet i børnebiblioteket har mere at byde på og formentlig en endnu større risikovillighed.

1.7. Drejebog

Flere forskere har på det seneste givet deres bud på, hvordan kan man sikre engagement og kvalitet i de faglige roller. Fremtidsforskeren Niels Bøttger-Rasmussen og læringsdirektøren Hans Henrik Knoop har udtalt sig om faglige roller i *Fremtidens folkeskole* (år 2025), men det er vores vurdering at udfordringerne på mange måder er parallelle i folkebibliotekerne. Disse to forskere anser det for nødvendigt, at personalet accepterer, at deres faglighed er brugerorienteret, og at skolen er et element i et komplekst og foranderligt samfund. Medarbejderne skal så at sige navigere i ukendt farvand, og forsøge at opdage sammenhænge og konsekvenser af deres eksisterende og nye adfærd.

Kulturforskeren Sven Nilsson er inde på noget af det samme, når han taler om navere og navigatører. Det handler om evnen til at kombinere, forme og anvende. Det handler om kreativt udsyn og intellektuelt indsigt. Det handler om nysgerrighed, intuition og evnen til at associere. Og

det handler ikke mindst om det personlige mod, valg og etik (Kilde *Det enda du kan ta med dig dit du går. Se fremtidsfilerne på polyvalent.se*).

Det er i virkeligheden et spørgsmål om entrepernrørskab. Evnen til at skabe og kommunikere nye processer eller produkter i en eksisterende virksomhed.

Ifølge Hans Henrik Knoop skal fremtidens lærer først og fremmest være en ildsjæl, der kan motivere, inspirere og være en rollemodel for børn.

En ildsjæl er helhjertet engageret. Ildsjæle gider, og de forsøger at balancere udfordringerne i den nære og den større sammenhæng. Ildsjæle finder deres motivation i længsel efter at flytte på en sag, der er større end dem selv og som giver mening. I det konkrete tilfælde at kunne udvikle et vedkommende børnebibliotek, hvor personalets funktion bliver langt mere interagerende og forhandlende.

Ildsjælen ved, at det er muligt at tage fejl, men udviser en form for risikovillighed. Ildsjælen skal underbygge børnenes tillidsforhold til deres bibliotek og dets medarbejdere. Det sker gennem processer og forløb, der er karakteriseret ved tid og kendskab til hinanden. Det handler kort sagt om demokrati som andet og mere end medindflydelse.

”Medbestemmelse handler om en udviklingsproces, hvor børn og unge i et socialt fællesskab og i samspil med voksne prøver og fejler og gradvis tilegner sig erfaringer, der gør dem i stand til at øve indflydelse på egen livssituation og i forskellige sociale sammenhænge.” (Citat: *Klar til medbestemmelse*, s. 7).

Medarbejderne i fritidsklubber har defineret en god klubmedarbejder på følgende vis:

- ”Du skal kunne synliggøre overfor medlemmerne, at du arbejder inden for nogle faglige og personlige rammer”
- ”Du skal være ærlig i dit møde med børnene - og vise dem respekt”
- ”Du skal kende dine egne begrænsninger”
- ”Du skal have det rigtige menneskesyn – og samtidig være professionel” (...)
- ”Du skal kunne finde en balance, hvor du på et personligt plan respekterer de unge uden, at blive deres private ven” (...)
- ”Du skal kunne give omsorg”
- ”Du skal turde give slip på dig selv”
- ”Du skal turde engagere dig.” (Citat: *Klar til medbestemmelse*, s. 124)

Hvordan hænger ovenstående sammen med et bibliotek og biblioteksmedarbejderens professionsforståelse?

Biblioteket er en professionel virksomhedskultur, der refererer til biblioteksloven og løser opgaven i en kommune og et lokalsamfund til glæde for borgerne og den lokale udvikling.

Lovens formål og grundlæggende principper er det fælles arvegods, som det enkelte bibliotek forvalter i sin samtid.

Biblioteket som professionel kultur er under pres, og det fordrer udvikling af institutionen og professionsforståelsen. Det er imidlertid nødvendigt at vende om på rækkefølgen, og se personalet som forpost og navigatører/entreprenører i ændringer af virksomhedskulturen.

Det er først og fremmest et spørgsmål om menneskesyn, indstilling, rum, værktøjer og kompetencer til at indtage en ny rolle.

Huset Mandag Morgen har foretaget analyser af fremtidens folkebibliotek, og betegner bibliotekernes personale som innovative. Det er dog samtidig vurderingen, at virksomhedskulturen nogle gange blokerer for entreprenørkulturen og den strategiske innovationsproces.

Folkebibliotekerne har en forpligtelse til at forsøge at nå alle børn, og de professionelle ledere og medarbejdere skal bruge deres intellektuelle indsigt i børn, medier og familiens kulturvaner, når de arbejder med institutionsforståelsen og den aktuelle scenografi.

Biblioteket skal som folkeoplysende institution støtte og opmuntre alle forældre til at bruge biblioteket sammen med deres børn. I et projekt kan man vælge at være ildsjæl i forhold til interessefællesskaber med nogle få børn; men i en driftsfase vil det være problematisk. Der er nødvendigt at kombinere løsningen af den generelle biblioteksopgave med fortsat udvikling af den differentierede og eksklusive formidling – for uden den, svækkes personalets formidlingsbaserede faglighed for alvor. Der må tænke i mange former for formidling i og uden for det fysiske biblioteksrum.

I projektansøgningen fra Aalborg beskrives ”bibliotekarernes hjemmeblindhed” som den største forhindring for udvikling af børnerelaterede biblioteker. Vi tror en mulig forklaring kan være, at der ikke er mulighed for eller mod til at forbinde intentionerne om det moderne bibliotek med synlige handlinger. Det kan handle om at de organisatoriske, de fysiske rammer eller den faglige selvforståelse blokerer for forsøget med at udvikle større arbejdsglæde og overskud i mødet med brugerne.

Forsøget i Aalborg udfordrer bibliotekarernes professionsforståelse på flere punkter:

- fra kontrol-kultur til forhandling
- nødvendigheden af at definere og håndtere biblioteksopgaver under hensyntagen til flere aspekter i kontakten med brugerne: det kompensatoriske, det kulturelle, det demokratiske, det oplevelsesmæssige, det læringsmæssige, det emotionelle
- fra service til opbygning af relationer
  - o videnskabelig baseret forståelse og valg af biblioteksrelevante relationer
  - o ny iscenesættelse af rollemodel
  - o ny iscenesættelse af fællesskaber (rum i rummet)
  - o positiv barn-voksen kontakt
    - undgå at blive privat ven
    - professionel håndtering af børnenes eksistentielle spørgsmål
- fra materialebaseret vejledning til leg, dialogbaseret udveksling om indhold
  - o i rummet og i klubberne
  - o differentieret formidling
  - o mestring af indhold på tværs af materialekategorier og andre former for viden
- fra generalist og kollektiv kultur – til individuelle, interessebetonede specialiseringer og holdånd
- fra eksamen til kontinuerlig afdækning af behovet for kompetencer
- fra situationsbestemt formidling – til at kunne bedømme konsekvens og perspektiv i en større sammenhæng.

For 30 år siden skrev Bente Buchhave hovedopgave om bibliotekernes formidling i børnebiblioteket. I den sammenhæng plæderede hun for en mere personlig og indholdsorienteret formidling, hvor bibliotekaren fungerede som rollemodel og sparringspartner for børnene –

naturligvis med udgangspunkt i den viden der fandtes i bibliotekets materialer og i lokalsamfundet. Det handlede om det eksistentielle tema vold. Dengang måtte hun flytte ind på sin barndoms skole, søge bistand hos skolens ledere og lærere, for at kunne iscenesætte hendes faglige og børnenes eksistentielle refleksionsproces. Tankerne om fremtidens bibliotek tænkte hun dengang med afsæt i visioner og refleksioner i væsenet siden 1905.

Denne henvisning er ment som en ros til børnebibliotekerne, det historisk betragtet er karakteriseret ved at tænke nyt og repræsentere udsyn og innovationskraft. Børnebibliotekarere kan ikke karakteriseres som hjemmeblinde – men de har som børneteatrene måttet tage deres kampe, og deres ønsker til formidling er ikke altid fulgt op af politisk/organisatorisk/uddannelsesmæssig opbakning og de fornødne ressourcer.

I Aalborg skal den overordnede ledelse samt ledelse og medarbejdere i Team Børn roses for at forfølge deres intentioner og modet til at iscenesætte roller og processer i tæt interaktion med bibliotekets brugere. Forestillingen skal børnene gerne kalde ”Vores bibliotek”.

Arbejdet med den/de professionelle roller vil fortsætte. Det handler ikke om at finde den rette replik. Det handler om det tillidsfulde møde mellem mennesker. Professionalismen består i at kunne synliggøre, at man arbejder inden for nogle faglige og personlige rammer og samtidig have lyst og mod til at udfordre disse.

Der forudsætter en kultur, der:

1. giver rum for forskellighed og enhed – balancen mellem den enkelte og fællesskabet
  - o undgår forenklet tænkning, søger og kombinerer mange forskellige former for forskningsbaseret viden
  - o modvirker faglig og personlig sårbarhed og udviser omsorg
2. Fremmer lysten til at være medarbejder på de vilkår. Resultatet skal gerne være en styrket faglig, social ansvarlighed, arbejdsglæde og energi
3. Udvikler de kommunikative evner og evnen til at opbygge og indgå i relationer
4. Sikrer en faglig tyngde og en interesse i at udvikle specialkompetencer. Materialekendskabet må eksempelvis ikke være for sporadisk, og der skal afsættes tid hertil i arbejdstiden. Ifølge Hans Henrik Knoop er inkompetence er den største trussel for barnet i dagens og fremtidens folkeskole, og det gælder også i et børnebibliotek.

Alt sammen nødvendige forudsætninger for at fortsætte det enkelte biblioteks søgen efter sandheden om det meningsfulde bibliotek.

Globaliseringens version 3.0 handler iflg. professor Steen Hildebrandt om mennesket og fællesskabet og om at få medarbejdere og børn til at blomstre (jf. *Samfundet, skolen og ledelse – udfordringer og muligheder frem mod år 2025*). I kort form er der også udfordringen for fremtidens børnebibliotek.

2. Teoretisk forståelsesramme og konkret praksis

2.1. Hvad er en oplevelse og hvordan kan den hjælpes på vej?

”If you are not something to somebody, you are nothing to everybody!” (Citat: Burger Kings årsrapport 2007).

I dagens kultur- og medielandskabet fylder ”oplevelsen” det meste. Oplevelsen skal her ikke kun ses som den oplevelse, en turist får under besøget af en attraktion. Oplevelse skal forstås mere

breddet, idet der skal tages hensyn til den enkelte besøgende, kunde eller låner og dennes mål for besøget. Hvordan kan enhver kontakt mellem låner og bibliotek gøres til en god oplevelse?

Denne opgave starter allerede hjemme hos en mulig låner: hvordan kommer låneren nemmest i kontakt med biblioteket og hele dennes verden og muligheder af materialer? Her skal der være opmærksomhed omkring brochurer, reklamer, eksterne foredrag, hjemmesider, sociale netværkssider osv. Ved netop at anvende internettets muligheder til at skabe en afpasset tilgængelighed til biblioteket, kan den mulige låner allerede her få en rigtig god oplevelse.

Det er klart, at bibliotekerne ikke kan holde øje med samtlige netværkssider, oprettelse af grupper og lignende. Men det er lige så klart, at bibliotekerne skal tage dette medie mere alvorlig og afsætte ressourcer i fremtiden til at udforske mediets muligheder for netop at skabe denne meget konkrete og direkte kontakt med den enkelte låner. Se også bilag: Workshopen.

Kundekontakten skal tage udgangspunkt i den enkelte kunde, dennes behov og de muligheder, der ligger i den globale udveksling af informationer, viden og produkter.

Biblioteket skal fremover henvende sig til nøje beskrevne og snævre kundesegmenter, som har specielle behov. Selvom biblioteket på denne måde kommer til at satse på en snæver kreds af befolkningen, viser den dog samtidig, at biblioteket "kan noget". Der bliver skabt en interesse – og dermed vil nye brugergrupper kunne trækkes til. Samtidig har biblioteket gennem mangfoldigheden af materialer mulighed for, at skabe denne punktvisse interesse for specielle emner henover tid. Med andre ord: der kan skabes noget for en hel række af specifikke interessenter, som vil være med til at trække andre grupper med ind i biblioteket.

Schulze arbejder i sin bog "Die Erlebnisgesellschaft" (*Gerhard Schulze, Die Erlebnisgesellschaft, Campus, 2000*) med at udvikle en oversigt over, hvilke miljøer der findes i forhold til oplevelsessamfundet. Miljøer kan på mange måder sidestilles med målgrupper for oplevelserne. Der er dog den afgørende forskel, at Schulzes miljøer ikke er statiske. Det vil sige, at en person kan være i forskellige miljøer i løbet af en dag. Således kan han være meget præget af en finkulturel tankegang på arbejdet, mens han derhjemme foretrækker at se en gammel Morten Korch-film, hvor verdensbilledet er på plads: De gode er gennem-gode, de onde er gennem-onde. Ligeledes kan en person forandre smag og dermed flytte sig fra et miljø til et andet i løbet af livet. Som ung er man måske mere til computerspil og action, mens man med alderen får øjnene op for det finkulturelle teatermiljø. Omdrejningspunktet for Schulzes analyse er dog oplevelserne og den måde, disse oplevelser bedømmes og vælges på af en given person.

Det følgende skal give et billede af de miljøer, der præger oplevelsessamfundet. Der lægges vægt på, at vise, hvad de enkelte miljøer efterspørger i forhold til netop biblioteksverdenen.

Niveaumiljøet

Dette miljø kan også betegnes som det gamle dannelsesborgerskab, som er meget bevidst om, hvad finkulturelle oplevelser er – og som distancerer sig klart fra let underholdning, som anses for mindreværdig. Der er tale om et miljø, som er meget opmærksom på klasseforskelle i forbindelse med oplevelser. Således vil det være utænkeligt for personer inden for dette miljø at aflægge et besøg i en almindelig forlystelsespark. Tivoli i København ville lige kunne gå an, siden de kendte og berømte også gæster denne park.

Den typiske repræsentant for dette miljø vil være single eller et ældre ægtepar, der har tid til at fordybe sig i galleribesøg, teaterforestillinger og tilsvarende. Madlavning eller restaurantbesøg skal ikke være for moderne, men give udtryk for klassiske dyder og luksus. Til transport benyttes enten egen bil, en diskret luksusbil, eller taxa. Offentlig transport strækker sig til DSB på første klasse eller fly på businessclass.

Folk, der bevæger sig inden for niveaumiljøet, vil ikke umiddelbart se biblioteket som et sted for dem. Biblioteket er for "folket", det vil sige mennesker, der ikke har råd til at købe bøger. Derfor vil det kræve en meget målrettet indsats over for dette miljø med en klar smagsmarkør. Begreber som "klassisk", "dannelse" eller "højt niveau" skal helst findes i beskrivelsen af et givet arrangement. Oplevelsen skal adskille sig klart fra andre tilsvarende oplevelser, idet kvaliteten og dannelsesaspektet er fremhævet. Dette gælder ikke kun i markedsføringen, men også i valget af ordstyrer, konferencier, skuespillere med mere. Ligeledes kan selve målgruppen for arrangementet betegnes som "udvalgt" i forhold til en invitation. Man mænger sig jo helst ikke med pøbelen i dette miljø!

Det interessante ved dette miljø er, at der vil kunne skabes en stor loyalitet til brugen af biblioteket: er biblioteket først opfattet som en del af klassisk dannelse, så vil biblioteket også blive brugt. Forudsat at arrangementer og materialer kan leve op til det høje dannelses- og kulturniveau for dette miljø. Med andre ord: iscenesættelse og instruktion er meget vigtig for netop dette miljø. Og så vil det heller ikke gøre noget, hvis arrangementerne koster penge.

Harmonimiljøet

Dette miljø er kendetegnet ved de værdier, der var gængse i den gamle arbejderklasse. I miljøet anses folkemusik og Morten Korch-film (i Schulzes fortolkning de tilsvarende tyske "Heimatfilm") for gode og passende oplevelser. Betegnelsen "harmoni" dækker netop over, at verdensbilledet er på plads og helst skal kunne forklares ud fra sort-hvide definitioner.

Folk i dette miljø er typisk familier eller ældre par med en kortere eller ingen uddannelse. Ligeledes kan det være mennesker, der har svært ved at findes fodfæste på arbejdsmarkedet. Restaurantbesøg finder kun sted i forbindelse med ferien og da helst på steder, der er billige (pizzeriaer, burgerbar). Ligeledes skal man helst kende maden – ingen forsøg på nytænkning eller fordybelse i en anden kultur. Teater er udelukket, mens biografilm er o.k., hvis de ikke er for "kulturelle" (ikke "Åndernes hus", men derimod "Far til fire").

Folk i harmonimiljøet har et tæt sammenhold omkring fællesværdierne, som bl.a. kan være musik af Birthe Kjær eller de værdier, der dyrkes i netop "Far til fire"-filmene (også de nye udgaver). Vigtigt er, at oplevelsen kan passes ind i det verdensbillede, man er i besiddelse af.

Denne gruppe kræver, at oplevelserne er lette at forholde sig til, og at de er billige at deltage i. Husk på, at hele familien helst skal kunne være med. Sproglige markører kunne være "folkelig", "familievenlig", "afslappende familieferie" og tilsvarende. Det skal være muligt at have venner og bekendte med – og der skal i høj grad være en fornemmelse af, at deltagerne i oplevelsen ved, hvad det hele går ud på: ingen overraskelser eller alt for meget nytænkning her! Biblioteket synes at være et oplagt sted for sådan et miljø, men netop biblioteket vil af dette miljø umiddelbart anses for værende for højkulturelt. Det betyder, at eventuelle arrangementer, der med fordel kan henvende sig mod dette miljø, helst skal tage udgangspunkt i velkendte emner indenfor denne målgruppe.

Harmonimiljøet vil være oplagt som bruger af biblioteket, netop på grund af muligheden for at få gratis oplevelser, der henvender sig til hele familien. samtidig vil denne gruppe netop kunne ”løftes” i forhold til samfundet, idet bibliotekets materialer – og ansatte – vil kunne give gruppen ny viden og indsigt i samfundsforhold.

Det selvrealiserende miljø

Dette miljø er præget af hedonisme og narcissisme. Oplevelser og underholdning sætter den enkelte i centrum. Det er ikke dannelse eller finkulturel nydelse, men udelukkende nydelse for nydelsens skyld. Narcissismen ses ved det enkelte menneskes trang til at spejle sig selv i sine omgivelser – og ved at få sine 15 minutters berømmelse i et eller flere af diverse reality tv-shows.

Den typiske repræsentant for dette miljø er ung og single. Vedkommende er på jagt efter at realisere sig selv i forhold til, hvordan vedkommende vil ses af omverdenen: som den store playboy, den nyeste sangstjerne eller den kommende superstjerne inden for filmverdenen. Der dyrkes motion for, at kroppen ser godt ud, ligesom hele forbruget er afstemt efter, hvad der er ”in” lige nu og her. Du er, hvad du køber. Og du skal vise det over for dine venner, som mere er bekendte, idet vennerne også er en del af udstillingsvinduet (vis mig dine venner, og jeg fortæller dig, hvem du er).

Oplevelserne for dette miljøes repræsentanter skal tage udgangspunkt i dem selv. Det er deres person, det hele drejer sig om. Det er dem, der står i centrum. Måske sammen med et par venner, men det vigtigste er stadig, at de kan ses og får opmærksomheden. Et eksempel på denne form for opmærksomhed kan ses i forskellige forlystelsesparker, hvor de besøgende bliver fotograferet, mens de prøver en af rutsjebanerne. Fotografiet bliver iscenesat af de besøgende, og det drejer sig om at få vist billedet til de andre i flokken. Ikke at det skal købes – til parkernes store fortrydelse – nej, det skal vises med kommentaren: ”Se, der er jeg – kan I se mig?!” Hvorefter der tages endnu en tur, hvor det næste fotografi skal vise endnu en side af den besøgende. Oplevelsen er ikke vigtig, den bruges som baggrund for iscenesættelsen.

Et eventuelt besøg af biblioteket vil være umiddelbart usandsynligt for denne målgruppe, for: hvor er iscenesættelsen af lige netop min person henne? Men, som observationerne af børnene i biblioteket viser, så kan det nye børnebibliotek netop også opfylde dette behov. Ved at inddrage computer- og konsolspil som en del af materialerne, kan biblioteket netop byde på iscenesættelsen af den enkelte: ”JEG” kan stå foran alle besøgende og spille guitarhero, med ryggen til den skærm, der viser, hvad jeg skal trykke på for at følge musikken.

MEN: for at fange denne gruppe kræves der, at ens produkt, oplevelsen, er en del af det, der er på mode lige nu. ”Been there, done that” er simpelthen lig med ”prøver det ikke igen”. Dette miljø kræver konstant fornyelse: større, vildere, hurtigere. Miljøet er i høj grad med til at skabe den oplevelsesspiral, som gør, at forlystelsesparker kappes om at komme først med det nyeste nye. I skrivende stund (september 2008) giver Coca Colas (”Break up – as it should be”) reklamer bedst udtryk for denne gruppes krav til oplevelser. Men dette vil hurtigt ændre sig. Så, husk! Ingen gentagelser, men konstant fornyelse i dette miljø!

Derfor vil en leflen for netop denne del af målgruppen være farlig for bibliotekerne på længere sigt: omkostningerne ved at være med på det nyeste nye vil simpelthen være for store, samtidig med at de ansatte ikke kan forventes at være med på ”beatet” længere tid ad gangen.

Miljøet kan fanges en gang imellem, men er dybt illoyal overfor de forlystelser, det giver sig i kast med. Derfor skal der ikke sættes for meget her, men kun i det omfang, hvor biblioteket alligevel er med på det nyeste indenfor et givet område.

Underholdningsmiljøet

I dette miljø finder vi computerspilgenerationen. Video, action og spænding er kodeordene. Spændingen skal dog ikke være reelt farlig, kun virtuelt til stede. Den enkelte har ikke behov for berømmelse, kun eventuelt under pseudonym på nettet. Det vigtige er oplevelsen og spillet, der opsluger selvet. Og tiden, der bliver væk på denne måde.

Den typiske person i dette miljø er en ung fyr, der bor alene, eventuelt hos sine forældre. Han har et arbejde, men bruger sin fritid på computerspil og internettet. Oplevelserne er gennemgående virtuelle, og al social kontakt skal helst foregå via computeren.

Underholdningsmiljøet vil groft sagt hellere bygge virtuelle rutsjebaner, som i Rollercoaster Tycoon 3, end de selv vil sætte sig i en rigtig én af slagsen. Banen skal også vises frem, men det behøver ikke at ske under eget navn – det er ikke berømmelsen, brugeren er ude efter, men simpelthen fremvisningen af egen kunnen. Oplevelsen ligger i at kunne skabe en bane eller i at gennemføre et spil på den bedste måde. Og vise denne præstation frem i cyberspace.

Oplevelser kan tage udgangspunkt i de sociale relationer, der er opbygget via internettet: således vil et årligt træf af medlemmer i en given klan inden for et givet internetspil i høj grad være en god oplevelse. Medlemmerne vil, uanset alder, uddannelse og anden baggrund, kunne snakke og hygge sammen omkring computerspillets univers.

Hvis man vil prøve at få fat i dette miljø, så skal det gå via computeren, internettet og spiluniverser. Oplevelser inden for den virtuelle verden kan sælges, som det er gjort med "World of Warcraft" eller "Counter Strike".

Dette miljø har det nye børnebibliotek godt fat i. Klubber, som tager udgangspunkt i computer- og konsolspil, får fat på netop dette segment – og kan være med til at skabe en loyal brugergruppe for biblioteket fremover. Vigtigt er, at der tages hånd om de sociale relationer – på tværs af generationerne – og at der tages højde for, at spillene skal være up to date. Her kan der eventuelt arbejdes med arrangementer, der finder sted én til to gange om året i forbindelse med lanceringen eller relanceringen af et nyt spil eller en ny udgave af et spil. Derved vil der gang på gang kunne skabes fornyet interesse for biblioteket – og mulighed for at lede spillerne fra maskinerne over i andre materialer, der har forbindelse med deres spil.

Integrationsmiljøet

Hvor både det selvrealiserende og underholdningsmiljøet bærer præg af en manglende refleksion over, hvad livet er for en størrelse, og hvilke værdier der er vigtige for den enkelte, så kræver integrationsmiljøet netop denne refleksion. Mennesker, der bevæger sig inden for dette miljø, vælger bevidst til og fra inden for de udbud og tilbud, der dukker op i løbet af livet. Der skelnes ikke mellem fin- og lavkulturelle tilbud: man tager det, der tiltaler én. Og man fravælger det andet. Valgene foretages uden fordomme, men med klare holdninger til, hvad man synes om. Det er svært at definere personer inden for dette miljø entydigt. Interessant nok har Schulze kunnet spore denne gruppe i Tyskland, hvor uddannelsesniveau og herkomst stadig betyder noget for, hvordan "man" opfører sig, og hvilke oplevelser man foretrækker. I Danmark er

integrationsmiljøet sandsynligvis meget mere udbredt, idet uddannelse, titel og familieforhold ikke har samme store betydning. Det enkelte menneske har en større frihed til at vælge, og det kan nogle gange være svært at afgøre, hvilken type person man står over for, bare ved at se på boligindretning eller bogreol. Men netop denne eklekticisme er kendetegnende for integrationsmiljøet: tingene blandes sammen efter egen smag og behag. Personerne i miljøet er ikke afhængige af smagsdommere og kommer heller ikke med endelige domme, men er åbne for nye vurderinger.

Mennesker, der bevæger sig indenfor integrationsmiljøet, kan vælge en James Bond-film som underholdning den ene dag – og en tur til Det Kongelige Teater den næste. Oplevelsen skal tiltale dem, den skal være meningsfuld og passe ind i det verdensbillede, de har skabt. Dette verdensbillede er nuanceret, åbent over for nye impulser og overvejelser. Det vil sige, at miljøet er dynamisk og udviklende for den enkelte.

Markedsføringsmæssigt er det sidste miljø, integrationsmiljøet, det mest problematiske: Her skal gode argumenter på bordet, for at folk inden for miljøet tager en oplevelse til sig. Oplevelsen skal sættes i rammer og faciliteres på en måde, så folk kan identificere sig med den – og se en mening med at deltage i den.

I forhold til de andre miljøer er det ikke nok at have en berømt og anset person på plakaten (niveaumiljøet), at sørge for en folkelig stemning (harmonimiljøet), at skabe rammerne for, at den besøgende kan spejle sig i oplevelsen og vise sig frem (selvrealiseringsmiljøet) eller at den virtuelle oplevelse indeholder et pointsystem, der muliggør en vis form for konkurrence (underholdningsmiljøet). Integrationsmiljøet er som målgruppe mere uhomogen, hvorfor der for hvert arrangement skal tænkes i en mere specifik målgruppe: Det finkulturelle skal parres med det tænksomme, eventuelt med det moderne, for at integrationsmiljøet kan blive fanget. Det folkelige skal sættes sammen med satire eller politik for at få den lidt skæve vinkel, der kan interessere integrationsmiljøet. Computerspillet skal gives dybde og indhold i forhold til politiske emner eller dybere selvrefleksion. Det er ikke nok med en entydig henvendelse, men derimod nødvendig at finde en anden, måske skæv vinkel på tingene.

Biblioteket har her en enestående chance for at trække dette miljø inden for murene. Netop en mere specifik markedsføring i forhold til denne målgruppe vil kunne lade sig gøre, hvis der tages anderledes hånd om materialerne: igen er det vigtigt, at iscenesætte materialer, rum og de ansatte. Der skal instrueres i, hvordan dette miljø kan fanges og der skal udarbejdes meget smalle udstillinger til netop denne målgruppe.

Flere og flere undersøgelser og fremtidsforskere peger på, at der skal mening ind i galskaben – at hurtigere, vildere og større ikke længere er den forskel, der gør en reel forskel. Meningen skabes f.eks. ved at kombinere computerspil med undervisning, udvikling og læring: Hvor kan jeg finde mere viden om netop dette emne? Hvordan laver jeg mit eget computerspil? Tænk i helheder, samarbejde og netværk mellem forskellige aktører inden for attraktioner, skoler og institutioner – så er der en vej til hjertet af integrationsmiljøet, og dermed måske en mulighed til at komme tendenserne inden for oplevelsesindustrien i forkøbet.

2.2. Flow: en teori om aktivitet og udvikling

”Ankomst kl. 13.00. Gruppen består af tre piger (14+), der ligger på flydepuder nær biografstolen og taler.

Kl. 13.15. De tre piger ligger fortsat og taler om forskellige kulturer, dansk lov m.m. Gruppen fortsætter med at ligge og snakke, indtil de alle forlader afdelingen kl. 13.42.

Kl. 13.43 vender en af pigerne tilbage og retter på puderne på flydemadrassen (leder muligvis efter noget), og forlader derefter afdelingen igen.” (*Observation 1, tirsdag, den 10. juni 2008*).

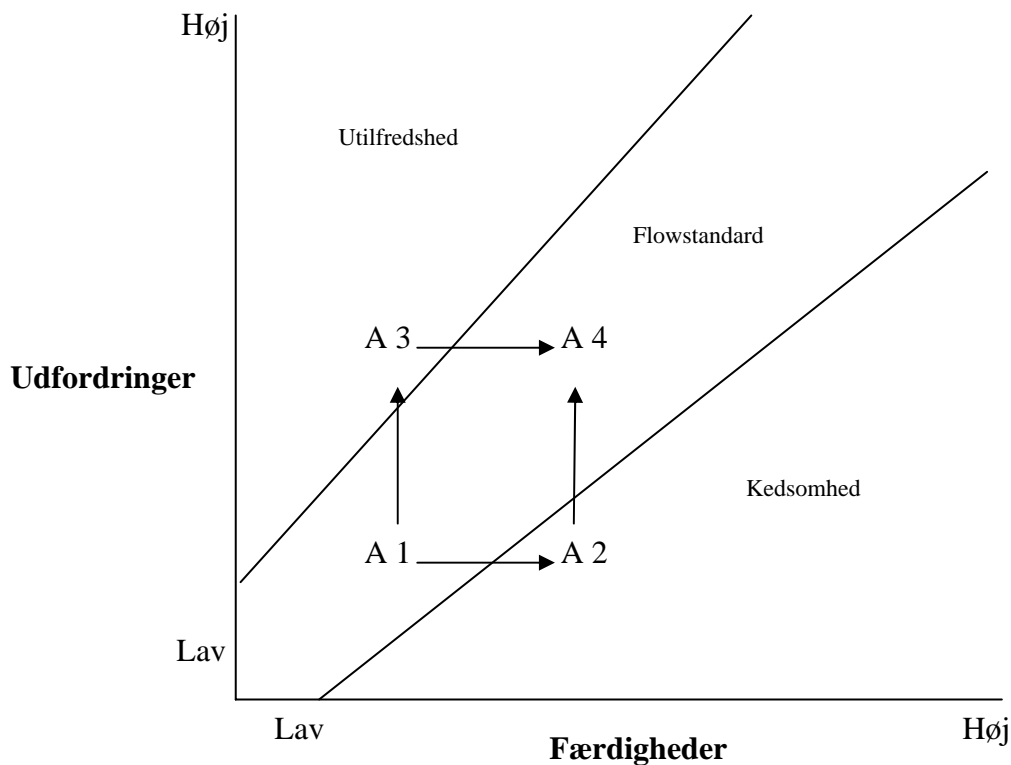
Flow teorien blev udviklet i 1990'erne af amerikaneren Mihalyi Csikszentmihalyi (*Mihalyi Csikszentmihalyi, Flow: The Psychology of Optimal Experience, Harper Perennial, 1991*). Baggrunden var, at Csikszentmihalyi ville finde frem til, hvordan mennesket kunne hjælpe sig selv til en form for lykketilstand: flow. Helt grundlæggende handler flow-tilstanden om, at skabe en balance mellem udfordringer og evner hos den enkelte. Csikszentmihalyi skelner mellem forudsætninger for og effekterne af flow.

Forudsætningerne for flow er følgende:

- 1) Udfordringer, som er tilpasset de færdigheder, en given person har.
- 2) Mål, der er tydelige og som kan opfyldes.
- 3) Feedback, som gives med det samme og som kan forstås af personen.
- 4) Kontrolparadokset, hvor personen på den ene side har fornemmelsen af at miste kontrollen og på den anden side føler, at vedkommende har styr på situationen.

Balancen mellem udfordringer og evner skabes gennem tydelige mål og tydeligt feedback i forhold til målet. Samtidig skal udfordringerne være så store, at mennesket kun lige præcis kan opretholde kontrol med situationen. Der skal altså være den paradoksale fornemmelse af kontrol med en situation, der er lige ved at komme ud af kontrol. Nedenstående skema viser, hvad der sker, når et menneske kommer ud af flow-tilstanden (eller flowstandarden, som det kan kaldes i den danske oversættelse af Csikszentmihalyis bog). Hvis udfordringerne for mennesket bliver for store, vil flow-standardens forlades og utilfredshed, ja sågar angst kan overtage den følelse af lykke, som mennesket lige havde. For at komme tilbage i flow, skal mennesket lære sig nye færdigheder, således at disse igen er i balance med udfordringerne. Netop i en læreproces er det dog vigtigt, at angsttilstanden ikke bliver for stor, da den hæmmer indlæringen.

Hvis udfordringerne på den anden side bliver for nemme i forhold til de færdigheder, mennesket er i besiddelse af, vil flow-standardens forlades til fordel for en følelse af kedsomhed. I forhold til biblioteket betyder dette bl.a., at der skal skabes nye udfordringer for lånerne, så disse føler, at et besøg på biblioteket er berigende.

Når mennesket er i flow-standarden, har det følgende effekter:

1. Koncentration, hvor alt omkring mennesket udelukkes fra bevidstheden og hver nerve er koncentreret om, at udføre opgaven.
2. Tab af selvbevidsthed, som skal forstås som mennesket, der ikke længere er opmærksom på, hvordan vedkommende virker på andre mennesker. Det vil sige, at mennesket ikke koncentrerer sig om at gøre indtryk, men om at udføre opgaven – uanset hvordan vedkommende kommer til at fremstå i andres øjne.
3. Transformation af tiden, hvor tiden synes at forsvinde. Øjeblikket bliver til timer og dage, eller omvendt timer bliver til øjeblikke. Tidsfornemmelsen forsvinder og giver dermed yderligere plads til, at selvet løftes ud af sig selv.

Hvordan hænger ovenstående sammen med et biblioteksbesøg og kan dette afpasses de forskellige oplevelsesmiljøer, som Schulze skriver om?

For det første kræver flow en deltagelse i begivenheden, for at flow kan opstå. Denne deltagelse kræver instruktion fra andre end låneren selv. Det vil sige, at flow kan opstå, hvis en låner bliver instrueret i, hvordan vedkommende skal omgås materialerne. Observationerne viste klart, at børnene hjalp hinanden med at finde ud af spillene. Ja, at børnene endda gjorde sig umage for at inddrage nye børn i en given leg. Det samme gjorde sig gældende i forhold til forældrene: det meste af deres besøg i børnebiblioteksafdelingen gik med, at gøre børnene opmærksom på de muligheder, biblioteket bød. Men hverken børn eller forældre fik hjælp til instruktionen fra de ansatte. Dette betyder, at de optimale betingelser for flow rent faktisk ikke var til stede: de ansatte ville i princippet kunne instruere lånerne i forhold til materialevalg, muligheder og udfordringer. Dette sker i forbindelse med klubberne, men ville i høj grad også være ønskelig i forhold til den daglige drift (dette er også beskrevet i formålet med projektet).

Instruktionen fra de ansattes side ville også kunne tage højde for de forskelle, der ligger i de forskellige brugergrupper og oplevelsesmiljøer. Dette kræver igen, at de ansatte bliver trænet i, at genkende de forskellige grupper og miljøer for på denne måde at kunne tilpasse udvalget af materialer og iscenesættelsen af samme.

Rummet giver i dag denne mulighed for fordybelse i modsætning til det forhenværende ”lager” af bøger (se billederne vedrørende indretning før og nu). Ved at skabe forskellige rum i rummet og præsentere materialerne på en ny måde, viser observationerne, at en del af flow effekten rent faktisk opnås.

Den sidste effekt af flow er dog observeret flere gange: således kan samtalen mellem pigerne (*se tidligere*) tyde på, at de er så fordybet i emnet, at de ikke ser på klokken. Ligeledes med den familie, der hygger sig hver især med hver deres gøremål i biblioteket. Dette tyder i høj grad på, at flow kan opstå – især når lånerne har forståelse for og indsigt i bibliotekets materialer.

Feedback er vigtigt, forstået på den måde, at den besøgende skal kunne give feedback, så vedkommende får den optimale nydelse ud af besøget.

Med udgangspunkt i bilagsmaterialet kan der opstilles følgende oplevelsespunkter i forhold til børnebiblioteket i almindelighed:

Flow: Børnene finder udfordringerne i spillene og i samværet med hinanden. Modsat andre attraktioner (se bilag), ses der i biblioteket en klar interaktion familiens medlemmer imellem. Anomien ses ikke hos børnene. Forældrene er derimod meget optaget af, at reglerne overholdes. Manglende færdigheder til at finde materialer afhjælpes af forældrene. Forventningerne til et biblioteksbesøg er meget lave: vi skal finde en bog. Det er denne forventning, de ansatte skal arbejde med.

Affordances (muligheder og restriktioner i forhold til rummet og bevægelighed): Rummet giver mange muligheder for at gå på oplevelse. Der er ingen fastlagte ruter.

Mediator (formidler): Rummet selv med iscenesættelsen gennem møblerne, konsollerne, materialerne, den indirekte formidling gennem udstilling og ny præsentation af materialer. Forældrene og kammeraterne. De ansatte personligt gennem klubberne og i den daglige drift.

Sanser: Der er mulighed for at bruge alle sanser – bl.a. fordi det er tilladt at spise og drikke under besøget. Hele kroppen kan indgå i oplevelsen.

Penge: Oplevelsen er gratis! Hvilket giver enestående muligheder for bibliotekerne: de besøgende har ingen forventninger til stedet, og så kan de overraskes med en gratis oplevelse til hele familien. Ligeledes bliver målet med besøget opstillet af den besøgende, hvilket igen giver en fornemmelse af, at den besøgende får meget ”for pengene”.

En sidste ting, som observationerne viste, var besøgets længde: modsat andre attraktioner, så bliver besøgende på biblioteket i op til en time! Igen er her en mulighed for at arbejde med oplevelsesaspektet, idet den ansatte vil kunne tilføre besøget og materialeønsket noget mere, ved at henvise til beslægtede emner eller materialer.

3. Fremtidens børnebibliotek - udviklingsperspektiver

Projektet Det (næsten) bogløse børnebibliotek startede op i en periode, hvor Kulturministeriet havde nedsat Udvalg vedrørende fremtidens biblioteksbetjening af børn (kommissorium, juni 2006).

Udvalget afleverede sin rapport ”Fremtidens biblioteksbetjening af børn” i foråret 2008. I forbindelse med lanceringen af rapporten blev forsøget i Aalborg omtalt som et konkret eksempel på nogle af rapportens anbefalinger.

3.1. Aalborg Bibliotekernes perspektivering af otte bud

Rapporten ”Fremtidens biblioteksbetjening af børn” forsøger som projektet i Aalborg at udvikle en ny skoledannelse på børnebiblioteksområdet.

Det vil derfor også være oplagt at uddrage projektets perspektiver, følge op på projektansøgningen og sammenholde resultaterne af vores redegørelse med udvalget ti hovedanbefalinger for fremtidens biblioteksbetjening af børn. Vi mener, denne kombination rummer nuancer og nye dimensioner i den fortsatte dialog om børnebibliotekernes fremtid.

Vi vil tage udgangspunkt i otte af rapportens ti bud. Vi tilslutter os disse bud, og peger samtidig på en særlig vægtning af anbefalingerne samt nogle enkelte tilføjelser.

1. Nye kompetencer skaber nye aktiviteter i biblioteket
2. Biblioteksrummet skal skabe forundring og inspiration
4. Børn leger - på biblioteket
5. Biblioteket giver børn læseoplevelser og læsefærdigheder
7. Biblioteket skaber fællesskab - også for dem, der er udenfor
8. Biblioteket understøtter læring og dannelse
9. Biblioteket skal ud, hvor børnene er
10. Bibliotekets ledelse satser på børnene.

1. Nye kompetencer skaber nye aktiviteter i biblioteket

Der er god samstemmighed vedr. anbefalingen om at den aktive formidling, baseret på dialog og brugerens behov.

Anbefalingen passer meget godt til den projektbeskrivelse, som børnebiblioteket i Aalborg tog udgangspunkt i efteråret 2006.

Erfaringen fra Aalborg viser at det nok fordrer indsigt i de nye medier. Den største udfordring består imidlertid i at forstå nødvendigheden af, indholdet i og metoderne til en egentlig kulturudveksling. Den personlige formidling forudsætter teoretisk viden, der hentes uden for den biblioteksfaglige verden. Det handler om at

- forstå og reflektere forskellige brugergruppers behov og biblioteksforventninger

- se biblioteksopgaven som led i barnets alsidige mediedannelse
- kende til relationspsykologi
- forstå formidlingen i forhold til barnets udvikling og mekanismerne omkring flow.

I Aalborg er der arbejdet aktivt med at afprøve de nye medier, og forsøget rejser således også spørgsmålet om, hvordan fremtidens indgående materialekendskab skal etableres. Er det led i en generel bibliotekarkompetence, eller er målet en specialisering i respekt for visse generelle kompetencer. Forsøget i Aalborg når ikke til den del af mediedannelsen, der handler om at børnene producerer egne medieudtryk.

2. Biblioteksrummet skal skabe forundring og inspiration

Der er god samstemmighed vedr. anbefalingerne om rum. Projektet opfylder til fulde denne anbefaling. Børnene elsker at være til stede i rummet, udforske dens muligheder og være sammen i sociale fællesskaber. Som den foreliggende rapport viser, kan børnene uden problemer håndtere de nye udfordringer og muligheder, ændringen af rummet og reglerne medfører. Men allerede hos en anden vigtig brugergruppe kan der spores frustrationer, nemlig forældrene. Denne frustration skal tages alvorligt, da den foreliggende undersøgelse også viser, at forældrene har en vigtig rolle i biblioteksopdragelsen: forældrene går ind og ”underviser” børnene i anvendelsen af biblioteket og dets materialer. Og det gør de i meget højere grad end de ansatte. Sidstnævnte har da også flest udfordringer i forhold til anbefalingen: hvor er deres nye kompetencer henne og hvordan udvikles disse? Dette er en klar ledelsesopgave, som kræver tillid mellem ansatte og ledelse, tillid de ansatte imellem, og faglig kunnen: materialemæssig, bibliotekshistorisk (udviklingen af biblioteket og dets formål i samfundet), ledelsesmæssig instruktion (hvem er de ansatte og hvad er deres individuelle styrker og svagheder). Som denne undersøgelse viser, bliver den instruktion helt afgørende i den daglige drift og i brugen af den nye scene. Uden instruktion, udnytter de ansatte ikke alle de muligheder for forundring, inspiration og leg, der ligger i rummet, dets materialer og deres fag.

Forsøget i Aalborg viser, at den rummæssige scenografi må bygge på en helhedsorienteret forståelse og kommunikation om biblioteksopgaven og de biblioteksrelevante funktioner. Det er retningsgivende for adfærden i rummet og det egentlige brud med det klassiske biblioteks image af opdragelse og kontrol.

4. Børn leger - på biblioteket

Ja, de gør. Og de gør det i længere tid end i andre attraktioner og institutioner. Rapportens anbefalinger er fulgt i Aalborg, men som observationerne også viser, så kan der være mange forskellige formål med legen, og værktøjerne er bestemt ikke uvæsentlige. Det skal sikre betingelser (rum, materialer) for at børn kan komme i leg. Udfordringen bliver ikke udelukkende at kende værktøjerne til leg. Det handler også om at vide, hvordan værktøjerne påvirker de sociale relationer og samværet på tværs af generationer. Leg har også brug for instruktion, hvis den skal være mere end bare tidsfordriv. Der er brug for en instruktør i form af en eller flere ansatte, der er uddannet til og har lyst til (brænder for!) at arbejde med børn. Børn skal ikke underholdes, de skal have udfordringer – og dette kræver, at den voksne har noget at byde ind med. De ansattes viden om materialerne skal være dybgående og skal overfor børnene lyse af interesse og engagement. Kun på denne måde kan børnene fanges og uddannes i biblioteksbrugen.

5. Biblioteket giver børn læseoplevelser og læsefærdigheder

Projektet i Aalborg arbejder med en udvidet forståelse af læse- og skrivefærdigheder (literacy), i og med, at det er læsning af indhold på tværs af medietyper og litteraturformer. Som formidlingsgreb anvendes klubben som form. Indholdet i materialerne er således anledningen til at etablere et interessebaseret fællesskab. Dette fællesskab er rammesat og synlig i udlånslokalet, i og med at klublokalerne er en del af hele den fysiske scenografi. Klubberne har deres eget areal i børnebiblioteket, som de giver liv og præg indretningen af. Invitationen til at deltage i klublivet er dermed også offentlig. Det er åbne møder, hvor man hygger sig og giver rum for, at den enkelte kan inspirere og selv blive inspireret af fællesskabet.

Biblioteket i Aalborg har således på forskellig vis taget hul på de anbefalinger, der ligger i rapportens 8. bud: Biblioteket understøtter læring og dannelse. En videreudvikling vil forudsætte, at biblioteket involverer andre kompetencer, der kan sikre det kunstneriske og faglige niveau i børns aktive arbejde med og udfoldelse af ”skrive”-færdigheder inden for mange medier.

7. Biblioteket skaber fællesskab - også for dem, der er udenfor

Der er god overensstemmelse mellem rapporten og projektet vedr. social forpligtethed og ansvarlighed. Som denne undersøgelse viser, er det børnene, der ud af egen drift skaber fællesskaberne og også prøver at inddrage udenforstående børn. Igen er de ansatte usynlige i den daglige drift på dette punkt: scenen er sat, men hvad er den ansattes opgave og hvordan skal den udøves? I forbindelse med klubberne skabes andre fællesskaber, som vil kunne bruges til at udvikle fællesskaber i det daglige.

Erfaringen i Aalborg er, at klubmedlemmerne kommer langvejs fra, og at de i dette forum oplever et fællesskab, de er glade for og værdsætter. Biblioteket bliver en positiv kontrast til andre universer. Der er ikke nødvendigvis tale om socialt udstødte børn, men om børn hvis adfærd og interesser vanskeligt lader sig forene med andre hverdagskulturer. Måske også derfor får disse børn en vældig opbakning fra forældrene. Børnenes bevæggrunde for at deltage i klublivet kan derfor både rumme kompensatoriske, sociale, oplevelsesmæssige og emotionelle aspekter. Bibliotekarens materialemæssige og personlige kompetencer rækker ikke pr. automatik til at indgå i den type grupperelationer, hvor der er så meget på spil for den enkelte. Det kræver uddannelse, pædagogiske færdigheder og præcis kommunikation om grænserne for klubvirksomheden.

10. Bibliotekets ledelse satser på børnene

På dette punkt er vi både i tråd med rapporten og samtidig mener vi der mangler en væsentlig dimension: Overordnet og daglig ledelse i rollen som instruktør af fremtidens børnebibliotek – både i selve børnebiblioteket, i biblioteksorganisationen og i kommunen. En ledelse, der sikrer at den nye

forståelse og praksis er teoretisk funderet, italesat, kvalificeret i form af analyser og kompetenceudvikling, konkretiseret under inddragelse af flere faglige kompetencer, dokumenteret og evalueret. Ledelsen er både horisont og sikkerhedsnet for de værdifulde eksperimenter og forankringen af fremtidens børnebibliotek.

Ledelsen i Aalborg har bakket op og understøttet ombygningen og ændringerne i børnebiblioteket. Måske grundet udviklingens karakter af projekt er der ikke foretaget en kontinuerlig instruktion af de ansatte. Det har skabt frustrationer hos nogle og trukket på en energi, der kunne have været anvendt langt mere optimal. Det er vores vurdering at ledelsen har en vigtig opgave i overgangen fra projekt til drift, og det har ledelsen da også tilkendegivet ved workshoppen den 1. oktober og ved den afsluttende konference den 20. november. Det nuværende grundlag er ikke en drejebog med overskrifter (jf. ansøgningen i 2006) men en langt mere detaljeret og underbygget forståelse af fremtidens børnebibliotek. Et godt grundlag for innovation i hverdagen.

3.2. anbefalinger til fremtidens børnerelevante bibliotek

Herunder vil der være en kort opsummering af vore anbefalinger:

1. Udvikling af biblioteksdriften

Der skal ske en udvikling i forståelsen af biblioteksudvikling fra udviklingsprojekter til driftsudvikling, der omfatter mange vitale komponenter i biblioteksvirksomheden. Udviklingen af fremtidens bibliotek er først rigtig relevant, når de indhøstede erfaringer omsættes i drift og inspirerer på kryds og tværs i biblioteksorganisationen og i kommunen.

2. Beredskabet for forandringer

Forandring fordrer iscenesættelse, instruktører og præcis kommunikation.

Forandring af bibliotekets image sker i en kombination af titlen på forandringen, rum, indhold og faglige roller. Forandring kræver forandringsvenlige situationer. Det betyder ikke mindst, at den professionelle medarbejder skal have tid og mulighed for at reflektere i handling og sikres rum og inspiration til at reflektere over handling. I den forbindelse er det afgørende, at der tilføres og doceres ny videnskabeligt funderet viden og metoder.

Der skal tages stilling til forholdet mellem generalist og specialistkompetencer, mellem personlige interesser og professionsforståelse; mellem materialevalg og formidling, mellem funktioner på indersiden og ydersiden af biblioteket.

Hele holdet skal sammen med ledelsen have mulighed for videndeling og ekstern sparring undervejs i forandringsprocessen

- Der skal arbejdes videre med viden og vidensudveksling omkring materialerne i biblioteket. Herunder mulighed for at afprøve spil, diskutere billedbøger, inddrage andre afdelinger for at skabe en tværfaglig vidensbase.

3. Organiseringen af forandringsprocesser

En tydelig ledelse og ansvarsfordeling er afgørende for at den enkelte medarbejder og holdet af kolleger kan føle sig tryk i forandringsprocesserne og udvise den nødvendige risikovillighed. Der skal endvidere sikres dokumentation og afsmitningseffekt til de øvrige afdelinger.

4. Forandringer skal kommunikeres til borgerne

Intentionerne med forandringerne skal kommunikeres. Ved fremtidige forandringer i bibliotekets opbygning, skal der lægges vægt på, at den besøgende får mulighed for at lære den nye adfærd, der forventes. Enten skal rummet lægge op til det, ellers skal de ansatte uddannes til at tage den

besøgende i hånden og vise vedkommende, hvordan tingene fremover skal gøres. Der skal med andre ord arbejdes på, at bevidstgøre sig de problemstillinger, som den besøgende vil møde, frem for at fokusere på de ansattes problemer.

5. Kendskab til brugergrupper.

Brugerne er den vigtigste årsag til fremtidens bibliotek. Der skal være en klar beskrivelse af brugergrupperne, sådan som de rent faktisk ser ud, og de brugergrupper, biblioteket ønsker at komme i kontakt med. Børnefamilier er en målgruppe.

Identifikation af de ønskede brugere og deres interesser er en forudsætning for målrettet kommunikation. Det giver samtidig muligheden for at intensivere arbejdet med en eller flere af de udvalgte grupper – og dermed skabes en vis nyhedsværdi, hver gang den besøgende kommer i biblioteket.

6. Oplevelse versus dannelse og læring.

Det er vigtigt at de ansatte og ledelsen gør sig det klart, hvad oplevelsesøkonomien indebærer i forhold til nyhedsværdi, anskaffelser af både viden, maskiner og andet udstyr. Det er også vigtigt at definere og konkretisere det aktuelle dannelses- og læringsbegreb, som biblioteket lægger til grund for arbejdet i nutidens børnebibliotek. Det er så at sige hele fundamentet for at forstå, iscenesætte og målrette løsningen af biblioteksopgaven.

7. Børnebiblioteket på ydersiden

Der skal arbejdes med den eksterne del af formidlingen, således at biblioteket i sin helhed bliver synlig på en positiv måde (undgå for enhver pris projekttitler som ”det bogløse bibliotek” fremover). Dette kræver også et godt samarbejde med de forskellige medier – både lokale og nationale.

8. Dokumentation

Der skal udvikles og afprøves flere former for kvalitativ og kvantitativ dokumentation, så fx besøgstid, familietid, kontinuitet i klubbettagelse, flow og adfærd på biblioteket, antal samarbejdspartnere og antal arrangementer bliver ligestillet med og supplerer udlåns- og besøgstal.

Kildehenvisninger

Brugernes adfærd på folkebibliotekerne. KL's trafiktælling 2004.

Det enda du kan ta med dig dit du går. Af Sven Nilsson. www.polyvalent.se/framtidssfilerna/det_enda.html

Det innovative bibliotek: - en strategisk partner i svaret på globaliseringens udfordringer. - Huset Mandag Morgen A/S, 2006.

Flow: The Psychology of Optimal Experience. Mihalyi Csikszentmihalyi. Harper Perennial, 1991.

Folkebiblioteker og medier. Fire bud til en kulturpolitisk strategi for børn og unge. Af Kirsten Drotner. Notat til Kulturministeriet og Biblioteksstyrelsen. - Biblioteksstyrelsen, 2000.

Folkeskolen 2025 – fire fremtidsscenarier. Af Niels Bøttger-Rasmussen, projektleder ved Institut for Fremtidssforskning, cand.polit. og H.D. i finansiering og kreditvæsen.

I: Folkeskolens fremtid. Fremtidens folkeskole august 2008-2025. Udgivet af fagbladet Folkeskolen, august 2008.

Folkeskolen år 2025. Hvad holder og hvad bliver anderledes? Af Hans Henrik Knoop, forskningsdirektør på Universe Research Lab og lektor på Institut for Pædagogisk Psykologi på DPU/Aarhus Universitet.

I: Folkeskolens fremtid. Fremtidens folkeskole august 2008-2025. Udgivet af fagbladet Folkeskolen, august 2008.

For det største i de mindste: et strejftog gennem dansk børneteater 1994-2004. – København: Børneteatersammenslutningen, 2004.

Formidling i børnebiblioteket belyst ved et pædagogisk forsøg på at modvirke komplekset vold. Af Bente Buchhave. - Danmarks Biblioteksskole, 1980.

Formidling om formidling eller viden om formidling. For at mestre formidlingens kunst, må man først begribe, hvad det overhovedet er. Specialestuderende ved Danmarks Biblioteksskole, John H.K. Larsen, kaster lys over begreberne.

I: Bibliotekspressen, nr. 9: 2008, side 22-24.

Fremtidens biblioteksbetjening af børn. Redaktion Anna Enemark Brandt. – Biblioteksstyrelsen, 2008.

Gør biblioteket en forskel? Af Henrik Jochumsen & Casper Hvenegaard Rasmussen. København, 2000.

90 procent af bibliotekets bøger står nede i kælderen. Af Carsten Andersen.

I: Politiken, tirsdag den 15. januar 2008, forsiden 2. sektion.

Hvis din attraktion var et computerspil... ved Lars Holmgaard Christensen, Malene Gram og Thessa Jensen

I: Forbrugssituationer. Perspektiver på oplevelsesøkonomi. Aalborg Universitetsforlag, 2007.

Innovation i hverdagen. Praktiske råd til offentlige ledere, der gerne vil gå nye veje. Væksthus for Ledelse, maj 2008.

Klar til medbestemmelse. Et inspirations- og debathæfte om større børns og unges medbestemmelse i fritids- og ungdomsklubberne. Udarbejdet af Helle Stenum og Jimmie Gade Nielsen. – Socialministeriet og Undervisningsministeriet, 1997.

Nedslag i børnelitteraturforskningen 8. Roskilde Universitetsforlag, 2007.

På rutinens brant. Af Sven Nilsson. www.polyvalent.se/Framtidsfilerna/rutinens_brant.html

Samfundet, skolen og ledelse – udfordringer og muligheder frem mod år 2025. Af Steen Hildebrandt, professor, ph.d. ved Institut for ledelse Handelshøjskolen, Aarhus Universitet. I: Folkeskolens fremtid. Fremtidens folkeskole august 2008-2025. Udgivet af fagbladet Folkeskolen, august 2008

Schulze, Gerhard: Die Erlebnisgesellschaft, Campus, 2000.

Schön, Donald A.: Den reflekterende Praktiker. Hvordan professionelle tænker, når de arbejder. Klim, 2001.

Bilag: Ansøgning til udviklingspuljen i Styrelsen for Bibliotek og Medier 2006

Det (næsten) bogløse børnebibliotek

Indsatsområde: Fremtidens børnebiblioteksstilbud til børn

Resumé af projektet

I projektet "Det (næsten) bogløse børnebibliotek" ønsker Det nordjyske Landsbibliotek (NJL) at bidrage til at skabe en ny skole på børnebiblioteksområdet ved at forme og indrette et børnebibliotek på børnenes præmisser indenfor vidensamfundets rammer, primært ud fra en omprioritering af eksisterende ressourcer. I projektet flyttes 90 % af de boglige materialer i depot i kælderen, og børnebiblioteket indrettes i en række formidlings- og aktivitetsrum der reelt og visuelt matcher nutidens mediebillede. Materialekontoen prioriteres målrettet, og indsatsen koncentrerer sig om at formidle og ikke bare opbevare medierne, ved at give børnene mulighed for at skabe sig selv personligt og fagligt via kulturen ud fra egne forudsætninger i programsatte og til medierne knyttede aktiviteter på børnebiblioteket, hvor det at have vagt betyder initiering og rammeskabelse af for børnene meningsfulde fritidsaktiviteter. Resultatet er et bud på et nyt børnebibliotek som knytter mission, rum og aktiviteter.

Baggrund

Danske børnebiblioteker anno 2006 er typisk centreret i, og omkring, en stor bogsamling. En model som tidligere har været lig god børnebibliotekarisk praksis, hvor bøgerne, læse- og skriftkulturens dannelse og uddannelse, opfattedes som barndomsprocessens mening og mål, og hvor man satte lighedstegn mellem formidling og stillen til rådighed.

Men i dag er denne praksis utidssvarende i forhold til nutidige børns behov, og børnebibliotekets funktion i vidensamfundets som rammeskabere for børns mulighed for at opnå en meningsdimension og tolkning af sig selv, og sine omgivelser i æstetikken og især med medierne, og dermed også socialt.

At børnebibliotekerne ikke afspejler den omverden de virker i, giver udslag i besøgstallene. Siden 1998 er der sket et markant fald i antallet af børn, der besøger børnebiblioteket ofte. På nationalt plan eksperimenteres der med at skabe et nyt børnebibliotek, og dermed lokke børnene tilbage på børnebiblioteket, enten ved spektakulære projekter hvor man f.eks. indlejrer teknologien i rummet, eller skaber nye afgrænsede rum i det eksisterende børnebibliotek. Flotte bud på fremtidens børnebibliotek, men ikke radikalt anderledes, fordi de stadig har udgangspunkt i bogen, eller er en appendix til bogreolerne, som stadig udgør størstedelen af arealet i børnebiblioteket, en bogsamling hvorom den største arbejdsindsats stadig er koncentreret, og dermed implicit fastholder bogen som det primære instrument til kultivering af børnene.

Men skal børnene komme af lyst i deres frie tid, skal der radikale ændringer til. Børnebiblioteket må lægge modernitetens skole bag sig, og arbejde på at definere en ny tradition og skoledannelse, der grundlæggende baserer sig på og indretter sig efter børns egenkultur, og dermed også nye dannelsesbegreber og kulturopfattelser i vidensamfundets børnekulturelle univers. Hvilket betyder at børnebibliotekerne skal nytænke både indretning, aktiviteter og materialer.

Formål

NJL ønsker i projektet "Det (næsten) bogløse børnebibliotek" at bidrage til at skabe en ny tradition og skole på børnebiblioteksområdet, ved at forme og indrette et børnebibliotek på vidensamfundets og børnenes præmisser. Overbevisningen er at det umiddelbart er muligt at

skabe et nyt børnebibliotek indenfor de både personalemæssige og monetære tilstedeværende ressourcer, og at forhindringerne for udvikling af et nutidigt børnebibliotek, mest skyldes bibliotekarernes hjemmeblindhed og traditionsbundne prioriteringer og organisering af dagligdagen.

I projektet nyindrettes NJL's børnebibliotek så det reelt og visuelt matcher nutidens differentierede mediebillede. Og ressourcerne koncentrerer omkring at formidle og ikke bare opbevare medierne, samt at give børnene mulighed for at skabe sig selv både personligt og fagligt via kulturen ud fra egne forudsætninger i programsatte og målrettede aktiviteter.

Resultatet vil blive et bud på et radikalt nyt børnebibliotek, som knytter vision, mission, rum, aktiviteter og prioriteringer, til umiddelbar, fordi projektet i høj grad handler om at nytænke gammelkendte indretninger og prioriteringer af ressourcer, inspiration og brug for alle landets biblioteker.

Indhold

Materialerne

I NJL's næsten bogløse børnebibliotek er de mange bogreoler stillet i kælderens, og medierne ligestillede og ligetallige i udlånet. 90% af de boglige materialer flyttes i åbent depot, og overblikket over samlingen gives fremover i katalogen. Materialekontoen prioriteres således at 75 % bruges til Playstation, DVD og musik, og 25% bruges til bogligt materiale. De 25 % prioriteres yderligere ved at der købes et forholds-mæssigt større antal af populære titler, således børnene ikke skal vente på de mest eftertragtede bøger. Hvis der kommer efterspørgsel på en ikke anskaffet titel, indkøbes denne. NJL's cb-forpligtelse overfor regionens biblioteker vil derfor ikke blive påvirket af projektet.

Indretningen

Børnebiblioteket opdeles i visuelle "rum", der både er indrettet til målrettet formidling af og omgang med de forskellige medier og udtryk, og implicit sådan at der er plads til lave arrangementer som knytter sig til disse.

Rummene er:

- Spillebulen: Rum med flere pc'er, hvor børnene sammen og uformelt kan se og spille genreopdelte spil, gå på nettet, teste spil inden de lånes med hjem og drikke cola.
- Laboratoriet: Fysik/kemi/biologi rum der indeholder fagbøger, letlæs, bog-og-bånd mm., og emneudstillinger om f.eks. vejr og vind, naturkatastrofer, og 20'ernes mode på tværs af medierne. Der er pc'er til opgavebrug med scanner og printer. Der ydes hjælp til de praktiske ting i forhold til skoleopgaver mm.
- Læsestuen: I læsestuen læses og "hænges ud" i bløde sofaer. Bøgerne præsenteres gennem forskellige emneudstillinger om drenge-, pige-, eventyr- og fantasy- og gyserbøger, samt "Jeg anbefaler".
- Børneværelset 0-7 år: Børneværelset er et værested til at lege, læse højt og finde materialer, og hér vil være den største koncentration af materialer som billed- og pegebøger, højt-læsning, lydbøger, børnemusik, film og spil.
- Diskoteket og biografen: Hér udstilles cd'er, og der er en lyttepost, så børnene kan lytte til musikken. I rummet er også en mini-biografsal, hvor der afspilles tilladte kortfilm, trailere fra Biocity og udstilles spillefilm.
- Udstillingsrum: Indgangen til børnebiblioteket bliver et forvandlings- og mulighedsrum, med skiftende udstillinger og temaer, hvor medierne formidles samtidig.

Alle rummene afspejler den fremherskende mediekonvergens, således at også alle virtuelle materialer, digitale ressourcer og f.eks. Dotbot og Olivia eksponeres og formidles i rummet vha. pc'er og storskærme mv. Generelt inkorporeres og relateres NJL's nye teknologiske formidlingsformer som podcasting løbende i rummene.

Det nye børnebibliotek indrettes i samarbejde Ikea, AVnatura og Aalborg Teater, men med udgangspunkt i børnebiblioteket nutidige mission, som er afspejlet i opgaveformuleringen og afsat i æstetikken.

Aktiviteter

Det er også de aktiviteter og arrangementer der skal ske i rummene, der afgør indretningen. I dette børnebibliotek er "formidling" også lig aktiviteter med, og af børnene aktiverende, arrangementer omkring børnebibliotekets forskellige medier, udtryk og kulturformer. At "have vagt" betyder derfor nu også, at initiere, arrangere og fungere som rammeskaber for, for børnene, meningsfyldte fritidsaktiviteter.

I tilknytning med de respektive rum oprettes en Spille-, Læse-, og Tøseklub, hvor børnene regelmæssigt sammen med bibliotekaren dykker i spil, udveksler læseoplevelser og snakker pigeliv, og som er baseret på at børnene inddrages i at arbejde med og kommentere de medier og oplevelser børnebiblioteket formidler. Et andet kontinuerligt tilbud er lektiehjælp som gives i samarbejde med Dansk Flygtningehjælp.

Desuden iværksættes en række situationsbestemte arrangementer, som baserer sig på aktuelle trends, således at aktiviteterne er infiltreret i det omgivende livs kulturelle fænomener, og giver børnene mulighed for at forholde sig aktivt til den kultur de lever i, og omforme og anvende denne efter eget behov. Det er f.eks. teatersport, emnerelateret formidling af faglitteratur ved besøg af f.eks. en zoolog, forfatterskole, baby booktalk- og salmesang, computerintro til de mindste, søgekurser på nettet, undervisning i MySpace, Singstar-konkurrence, computerspils- og animationsværksted, kemishow, kendis-besøg, filmmaraton-nat, lyrikcafe, hobbyværksteder og oplæsnings- og forfatterarrangementer og minikoncerter.

Arrangementerne planlægges og udføres løbende i samarbejde med relevante foreninger og institutioner mv. som Jako Bole Teatret, Universitarius, AAU Spiluddannelsen, TRoA, GameSector.dk, Figurspilforeningen Tinsoldaten, Biocity m.fl.

50.000 kr. flyttes fra materiale- til arrangementskontoen, således at der er ca. 100.000 kr. at lave arrangementer for i projektperioden.

Målgruppe

Omdrejningspunktet for projektet er børn fra 0-16 år i fritidsregi.

Målgruppen for projektet er danske børnebibliotekarer, der får et realistisk bud på hvorledes man umiddelbart og enkelt kan ændre børnebibliotekets rammer og indhold.

Organisation

Der nedsættes en projektgruppe bestående af to børnebibliotekarer fra NJL. Hele børnebibliotekets personale deltager i nyindretningen og afholdelse af aktiviteter.

Aalborg kommunes børnefond "Theodores Fond" inddrages som eksterne konsulenter og slutteligt som testgruppe.

Evaluering

Der udarbejdes en billedbog med forslag til konkret indretning, arrangementer og arbejdsmæssige prioriteringer i det (næsten) bogløse børnebibliotek til frit brug for alle landets biblioteker og afholdes en konference. I projektperioden oprettes en weblog for projektet.

Succeskriterier

- At besøgstallet på børnebiblioteket stiger med 20% i projektperioden

- At der bliver afholdt minimum 58 arrangementer og klubber og etableres fast samarbejde med 20 samarbejdspartnere
- At der udgives en billedbog og afholdes en konference
- At NJL efterfølgende videreudvikler det næsten bogløse børnebibliotek

Tidsplan

Feb. 07: Projektstart. Projektgruppe etableres.

Mar.-maj: Indledende samarbejde med eksterne designere og institutioner. Det fysiske børnebibliotek og aktiviteter skitseres. Materialekonto prioriteres.

Maj-aug.: Det nye børnebibliotek etableres.

Okt. 07-maj 08: Det nye børnebibliotek indvies. Dagligdagen gennemføres. Testgruppe, projektafslutning mv.

Erfaringsindsamling

Danskernes kultur- og fritidsaktiviteter 2004.

Juncker, Beth; Når barndom bliver kultur. Om børnekulturel æstetik, samt Om processen: det æstetiskes betydning i børns kultur.

Når børn stiller spørgsmål. En analyse af kommunikationen i det fysiske børnebibliotek og på Spørg Olivia.

Kofod og Sørensen: Rapport om unge og biblioteker.

Supplerer projekterne "Det interaktive børnebibliotek" og Børnebiblioteket som eksperimentarium.

Budget

Projektet forløber fra 1. februar 07 (48 uger) til 31. maj 08 (22 uger): i alt 70 uger.
220 kr./t.

	Finansieret	Egenfinansieret
Personaleressourcer		
Projektledelse NJL 2x10 t./uge	308.000	
Medarbejdere NJL 6x4 t./uge		369.000
Eksterne konsulenter		
Ikea		
AVnatura	30.000	
Andre udgifter		
Klubber og arrangementer		100.000
Inventar		150.000
Konference	15.000	10.000
Billedbog	10.000	
Markedsføring		15.000
Møder og transport		3.000
Administration		2.000
I alt	363.000	649.000

Bilag: Status til Styrelsen for Bibliotek og Medier maj 2007

Aalborg Bibliotekerne - Status projekt "Det (næsten) bogløse børnebibliotek" maj 2007

Hermed orientering til Biblioteksstyrelsen om status på projektet, herunder afgrænsning til fokuspunkter/spor.

Vores grundlag – at børn ikke kommer på biblioteket af lyst i deres frie tid, nok i høj grad fordi børnebiblioteket ikke matcher og afspejler den omverden, det virker i og dermed ikke rammer ind i nutidens børns behov – har givet anledning til mange konstruktive drøftelser og deraf følgende afgrænsninger og retninger i forhold til projektet.

Teoretisk forståelse

Vi arbejder meget med vores forståelse af børns egenkultur og deres egen kulturskaben. Vi har kigget på tendenser i børns liv, (institutionalisering, individualisering og medialisering) æstetikken og legen, nye dannelsesbegreber og kulturopfattelser, herunder paradigmeskiftet på det børnekulturelle felt. Vi har her bl.a. taget udgangspunkt i *Beth Juncker og Lotte Nyboe*. Lov om Biblioteksvirksomhed og Biblioteksstyrelsens udviklingsstrategi er selvfølgelig også inddraget. Desuden har vi støttet os til undersøgelser af kultur- og fritidsvaner og udsagn fra børnene selv.

Vi arbejder efter den indstilling, at udgangspunktet for at indgå i gode relationer med børnene er at forstå børnenes kultur.

Disse drøftelser har været en nødvendig indgang til afgrænsningen til de to spor, der for os er vigtigst i projektet:

Den bibliotekariske faglighed

Vi vil i projektet undersøge og udfordre den bibliotekariske faglighed.

Vi vil arbejde med rolleskiftet fra at være bogadministratorer til at udfylde en social rolle, hvor vi er sparringspartnere overfor og interagerende i processer med børnene.

Vi vil arbejde med en formidlingsforståelse, der kan binde indholdet (vores materialer) og udtrykket (vores rum, indretning og atmosfære) sammen.

Vi vil arbejde med indholds- og dialogbaseret formidling, der er personlig og materialeoverskridende.

Vi vil arbejde med personlige kompetencer og specialisering, så vi træder i karakter overfor børnene.

Arbejdet med vores faglige rolle og formidlingsforståelsen skal resultere i den nødvendige opkvalificering af personalet til mødet med børnene.

Teori: "Bibliotekarerne : en profession i et felt af viden, kommunikation og teknologi"

Kommunikation og inddragelse af børnene

Vi vil i hele processen bruge børnene som konsulenter.

Vi vil klart definere på, hvilke områder børnene skal inddrages og gøre det, så inddragelsen og medbestemmelsen bliver reel og forpligtende.

Vi vil basere samarbejde med børnene på fast tilknytning (over tid) og personlig tilknytning (f.eks. ambassadører fra elevråd, der har faste kontaktpersoner i børnebiblioteket).

Arbejdet med reel inddragelse af børnene skal gerne resultere i et livfuldt børnebibliotek med god interaktion med børnene.

Model

Teorien, primær målgruppe (9-13år)	
Børns præmisser og reelle medbestemmelse Børnekulturel teori	Fagligheden Teori omkring fagligheden
Resultatet: Det moderne børnebibliotek (lokalt og nationalt)	
Projektet vil afdække, hvor og hvordan det er mest hensigtsmæssigt at inddrage børnene.	Projektet vil give bud på en ny faglighed og formidlingsforståelse samt relevante og nødvendige kompetencer.

Målgruppe

Børnebiblioteket skal rettes mod alle mellem 0-16 år, men vi vil især rette vores kikkertfelt mod de 10-13årige, der ikke af sig selv kommer på biblioteket af lyst.

Måling af projektet

Vi vil på hverdagsniveau måle, hvordan både personale og lånerne agerer i udlånet, både nu og når det (næsten) bogløse børnebibliotek er en realitet.

Målingerne vil blive præsenteret på vores konference.

Evaluering

Projektets evaluering vil være med fokus på et aspekt med interesse for mange, nemlig den bibliotekariske faglighed.

Vi har tilknyttet Bente Buchhave som ekstern konsulent, der giver sparring undervejs i forhold til både proces og evaluering.

Vi foreslår, at projektets evaluering består af en perspektiverende artikel udarbejdet af Bente Buchhave samt konferencen.

Projekthjemmeside

Vi arbejder pt. på etablering af en projekthjemmeside, hvor ansøgningen selvfølgelig vil blive offentliggjort.

Vi arbejder lige nu konkret med formgivning af selve den fysiske indretning og planlægning af aktiviteter i det nye rum, men opfatter især disse elementer som redskaber i processen mod undersøgelse af de to spor.

Bilag: Sammenligning af attraktioner

	Randers Regnskov	Aalborg Børnebibliotek	Aalborg Storcenter
Flow	<p>Udfordring med at finde dyrene for stor = frustration og anomi som imødekommes ved at forældre selv fortæller og peger og skaber en mening.</p> <p>Udfordring med at 'udforske' regnskovens er for lille = kedsomhed. Behov for at træde væk fra de nedtrådte stier eller gå mod strømmen.</p>	<p>Børnene finder udfordringerne i spillene og i samværet med hinanden. Modsat de andre steder, ses der her en klar interaktion mellem familiens medlemmer.</p> <p>Anomi (regelløsheden) ses ikke hos børnene, som håndterer denne gennem deres brug af rummet. Forældrene er derimod meget optaget af, at reglerne "overholdes". Manglende færdigheder i at finde eller interessere sig for bøger og andre materialer afhjælpes af forældrene.</p>	<p>Udfordring synes at være i balance på den måde at forstå at tilbudene er mange og det er derfor altid muligt at hæve udfordringerne, men særligt i Bilka er der også ruter, så 'regelløshed' undgås.</p> <p>Der kræves forbrugeristiske 'hverdagsfærdigheder'</p>
Affordances i forhold til at bevæge sig rundt	<p>Veje, afgrænsede områder. Ensretning</p>	<p>Et rum, men mange muligheder for at gå på oplevelse. Mange veje igennem, men typisk en vej rundt.</p>	<p>Veje i stjerneform, afgrænsede områder (butikker), flersporet</p>

	Randers Regnskov	Aalborg Børnebibliotek	Aalborg Storcenter
Mediator	Kort, Guides, Installationer	Rummet selv med møblerne, konsollerne. Forældrene og kammeraterne. Bibliotekarere, når det gælder at finde materialer	Tilbudsskilte, udstillinger
Struktur	Narrativt: lineært som bog	Interaktivt: surfe på internettet	Interaktivt: surfe på internettet
Sanser	Syn, lugt, føle	Syn, føle – mulighed for at bruge de andre sanser, idet det er tilladt at spise og drikke, samt snakke i mobiltelefon.	Alle sanser, inklusive smagssanserne
Kroppen	Indgår i oplevelsen	Indgår i oplevelsen	Indgår i oplevelsen
Penge Transaktion	Inden oplevelsen	GRATIS!	Efter oplevelsen
Mål med besøget	Opstillet af attraktionen	Opstillet af brugeren	Opstillet af brugeren
Familieadfærd (observationer)	Lidt interaktion, ingen kropslig kontakt	Meget samtale, samvær, hygge – også med udenforstående. Observation 3 og 5, 22. juli 2008 To mødre taler sammen, mens de spiser ved hver deres bord.	Samtale, hygge, kropslig kontakt

Bilag: Observationsundersøgelsen, maj-juli 2008

Observationerne i Børnebiblioteket blev foretaget på 10 tilfældige hverdage mellem den 29. maj 2008 og den 31. juli 2008. Observationerne startede tidligst kl. 10.00 og sluttede senest kl. 16.00. Der blev observeret mellem 2 til 3 timer pr. observationsdag. I alt ca. 24 timers observationer. I alt blev der registreret 358 observationer, som her skal forstås som enkeltpersoner eller grupper af personer, der i observationstiden opholdt sig i børnebiblioteket.

Observatøren begyndte hver observation med en runde igennem den øverste del af børnebiblioteket. Her blev de forskellige brugere, der var til stede fra observationsstart noteret. Herefter satte observatøren sig, så vedkommende kunne se indgangen og nedgangen til kælderen. Der blev foretaget en afsluttende rundgang, inden observationsafslutningen. Desuden kunne der ind imellem foretages runder gennem det øverste lokale.

Observationsundersøgelsen er ikke gennemført som en kvantitativ undersøgelse, hvorfor den ønskede optælling kun kan bruges med store forbehold. Meningen med observationen var, at finde de interaktionsmåder, brugerne havde med rummet og personalet. Derfor var og er der i analysen af observationerne lagt stor vægt på de mere specielle tildragelser (såsom den gruppe af piger, der i længere tid diskuterede dansk kultur og lovgivning) end en egentlig optælling af brugere.

Der fandtes frem til følgende grupper af brugere:

- 1) Den absolut største gruppe af brugere var forældre med deres børn. Ud af de 358 observationer var hele 284 mødre, fædre, forældre eller bedsteforældre med deres børn, henholdsvis børnebørn. Børnenes alder strakte sig fra 0 år (spædbarn i barnevogn) til 16 år. Typisk kom børnene ind for sig, mens forældrene først kom senere. Selv yngre børn (ned til 6 års alderen) blev sendt alene ind i børneafdelingen, inden forældrene fulgte efter et stykke tid senere. Familierne er i biblioteket i lang tid, læser bøger, ser film og låner en hel del med hjem.
- 2) En stor gruppe af unge af anden etnisk herkomst end dansk. Disse brugere er i biblioteket for at spille sammen med de andre brugere; læser email og ser Youtube-videoer. Er i biblioteket i lang tid – men låner ikke bøger hjem og er kun i meget begrænset omfang i kontakt med de ansatte (hjælp til at starte et spil).
- 3) Unge og børn, der går rundt i biblioteket i et par minutter. Låner en gang imellem materiale – skal typisk spørge om hjælp, fordi de ikke kan finde materialet.
- 4) Voksne, forbavsende mange, der målrettet leder efter bestemt materiale. Er inde i få minutter, for at finde og låne materiale. Enkelte sætter sig ned i lidt længere tid.

Interessant nok, er den mest typiske bruger en pige (dansk) på mellem 12 til 15 år, der kommer i selskab med sine forældre eller bedsteforældre eller veninder. Desuden har hun typisk sin lillesøster eller lillebror med. Forældrene er i denne sammenhæng vigtige: de faciliterer lånet af materialer og opfordrer børnene til at gå på opdagelse i materialerne.

Af andre observationer (og optællinger) kan nævnes:

Flere brugere søger ikke hjælp, når maskinerne ikke virker. Men skifter i stedet maskinen eller forlader biblioteket.

I løbet af 10 dages observationer tager de ansatte 3 gange kontakt til brugerne af sig selv.

Kun 6 gange går brugerne nedenunder i kælderen for at låne bøger. Kun i 3 ud af de 6 gange sker det sammen med en bibliotekar, de andre gange finder brugeren selv derved.

Specifikke observationer:

Observation 1, tirsdag 10. juni 2008

Ankomst kl. 13.00. Gruppen består af tre piger (14+), der ligger på flydepuden nær biografstolene og taler.

Kl. 13.15. De tre piger ligger fortsat og taler, om forskellige kulturer, dansk lov m.m. Gruppen fortsætter med at ligge og snakke, indtil de alle forlader afdelingen kl. 13.42. Kl. 13.43 vender en af pigerne tilbage og retter på puderne på flydemadrassen (leder muligvis efter noget), og forlader derefter afdelingen igen.

Observation 31, tirsdag den 22. juli 2008

Ankomst kl. 12.34. En pige (3+) og en dreng (6+) kommer ind og går hen til i småbørnsafdelingen. Pigen leger og drengen holder øje med hende, mens han går rundt og kigger. Kort efter leger de begge med nogle "køretøjer", og kører rundt i hele afdelingen. Kl. 12.38 kommer faderen ind i afdelingen og siger, at hvis de skal låne nogle bøger, så skal de finde nogle nu. Børnene går i gang med at lege. Kl. 12.49 er børnene gået i gang med at spille computer og taler med faderen om, at de ikke ved, hvad de skal låne. Faderen forklarer, at man jo skal gå og kigge, og så dukker der noget op. Børnene spiller videre. Drengen forklarer pigen, hvordan man spiller spillet. Pigen bliver sur på drengen, da han begynder at gå væk derfra, så han kommer tilbage og hjælper pigen. Kl. 12.53 forlader familien afdelingen.

Observation 19, torsdag 24. juli 2008

Ankomst kl. 13.43. En mor med tre drenge (3+, 5+, 7+) kommer ind og går om i småbørnsafdelingen. To af drengene sætter sig til at spille PS2, mens den tredje dreng leger med legetøjet. Kl. 13.55 går moderen rundt og ser på bøger, mens børnene leger. Nogle gange er de lidt for højlydte, og så tysser moderen på dem og forklarer, at det jo er et bibliotek, så de skal være lidt stille. Kl. 13.59 kommer faderen ind og sætter sig i en sofa og taler med familien. Moderen og drengene har sat sig ned og spiller PS2. Den mindste dreng vil gerne læse i en bog, og faderen hjælper ham med at finde en. Kl. 14.05 læser moderen højt for drengene af den bog, den mindste dreng fandt. Kl. 14.10 går børnene henholdsvis rundt og kigger eller leger med PS2. Kl. 14.23 gør familien sig klar til at gå – børnene få sko på. De ombestemmer sig dog og sætter sig og læser endnu en bog, mens et par af drengene fortsat spiller PS2. Kl. 14.28 går familien over til Wii'en. De stopper dog kun kort, så forlader de afdelingen.

Bilag: Videre udvikling af børnebiblioteket. Workshoppen for Team Børn 1.10.2008

Workshop med Børnebiblioteket

Aalborg, 1. oktober 2008, kl. 9.00 til 16.00

Workshoppens udgangspunkt var de undersøgelser, der er blevet gennemført det sidste halve år, samt en historisk gennemgang over det arbejde, der har fundet sted med det ”børnerelevante bibliotek”. I den forbindelse kom deltagerne og workshoplederne ikke ind på de problemer, der har præget hele hovedbiblioteket i Aalborg i det sidste års tid: ombygningen af Magasinbygningen ved siden af biblioteket. Denne ombygning har gjort det tæt på umuligt at finde parkeringspladser eller selve indgangen til biblioteket.

Der har været gennemført følgende undersøgelser:

Interviewrunde med lederne af projektgruppen omkring det børnerelevante bibliotek.

Interviewrunde med samtlige ansatte og tilknyttede til børnebiblioteket.

SWOT analyse gennemført af hver enkelt af de ansatte ved børnebiblioteket.

Udarbejdelse af en modellåner, gennemført af hver enkelt af de ansatte ved børnebiblioteket.

Ud fra disse undersøgelser blev der opstillet følgende problemstillinger, som workshoppen skulle kaste lys over:

1. Folkebibliotekets opgave i forhold til de 0 – 16 årige
  - dannelse, læring, kulturelle oplevelser, social ansvarlighed
2. Målgruppen/delgrupper og deres behov
  - biblioteket for alle børn (integration og rummelighed)
  - børns involvering og forståelse af bibliotekstilbuddet
3. Indholdet i bibliotekstilbuddet til børn: materialer, aktiviteter og arrangementer
  - i det fysiske bibliotek
  - i det virtuelle bibliotek
  - i hjemmet og de steder, hvor børnene færdes i deres hverdag
4. Rum & indretning & atmosfære
  - i hovedbiblioteket
  - den opsøgende virksomhed
5. Formidlingsforståelse
  - kernen i formidlingen
  - typer af formidling

6. Den professionelle formidler

- roller
- faglige ambitioner og behovet for kvalifikationer
- energien til den fortsatte udvikling af bibliotekstilbuddet og formidlerrollen

7. Interne og eksterne samarbejdspartnere

8. Succeskriterier

Disse 8 punkter blev bearbejdet på følgende måde: deltagerne i workshopen brugte formiddagen på at nedskrive deres idéer på små stykker papir, der blev sat op under hvert punkt. Herefter skulle hver deltager sætte to streger ved det eller de svar, som efter deres mening var vigtigst eller mest rammende for problemstillingen. Herefter blev samtlige papirstykker gennemgået og sat op i mindre grupper under hver problemstilling. Det er denne opdeling, det følgende tager udgangspunkt i. Ikke alle papirstykker vil blive citeret, til gengæld vil der blive lavet en opsamling til hver punkt – og papiret med flest streger bliver citeret direkte.

1. Folkebibliotekets opgave i forhold til de 0 – 16 årige - dannelse, læring, kulturelle oplevelser, social ansvarlighed

”At være fristed (ingen forpligtelser som i skolen). Men ved hjælp af udstillinger og arrangementer sættes fokus på demokrati og samfund.”

Underpunkterne til denne problemstilling blev:

Image (9 streger), hvor punktet om fristedet var et gennemgående emne også under de andre underpunkter.

Dannelse og biblioteksopdragelse (7 + 5 streger), hvor der efterlyses en mulighed for at sætte biblioteksorienteringer i system. Bl.a. skal disse være med til, at give lånerne en fornemmelse af, hvad der venter dem. Biblioteksorienteringer skal følge barnet fra vugge til grav, hvor opfordringer til besøg af biblioteket bliver afgivet med jævne mellemrum. Der skal samarbejdes med vuggestuer, børnehaver, skoler med mere.

Fællesskab, at lånerne kunne føle sig trygge og velkomne uanset herkomst, køn med mere.

Aktivitet og atmosfære, hvor lysten skal være drivkraften både for den ansatte og for lånerne, der skal kunne udfolde sig gennem aktiviteterne. ”Det skal være sjovt (...)”.

Læring og leg, hvor børnebiblioteket skal give plads til både leg og læring, dog mest med tryk på leg. Dette skyldes igen det uforpligtende ved biblioteket, som skal give lånerne lyst til mere. Desuden kan biblioteket understøtte den uddannelse, som mange af lånerne er i gang med.

Viden og information, som handler om at skabe læselyst, samt give lånerne mulighed for sparring og viden om alt. På denne måde skulle børnene kunne få biblioteket ”under huden” og dele ud af deres viden til andre.

Demokrati og socialt ansvar, hvor biblioteket skal medvirke til udvikling af sociale færdigheder og ansvarlighed. Her tænkes især på indvandrerdrengene, som skal "lokkes" med arrangementer, der har en humoristisk tilgang til problematikkerne. Desuden skal der gives bud på, hvordan drengene skal håndteres – og hvordan de til gengæld kan håndtere samfundets krav. Der skal skabes dannelse, læring og sociokulturelle kompetencer.

Alsidighed og gode tilbud, der dækker bredt.

Mediedannelse, som bl.a. dækker over, at der skal lægges vægt på det indhold, der findes i medierne. Ikke medier for mediernes skyld, men for den måde, indhold bliver præsenteret for og kan arbejdes med. Således skal bestanden af dvd'er, computerspil med mere bringes up to date, samt diskuteres blandt de ansatte med henblik på at skabe en kvalitativ bedre materialebestand.

Overordnet kan denne problemstilling opfordre til, at der arbejdes mere intensivt på at skabe forbindelser udenfor huset. Desuden skal der skabes netværk mellem forskellige institutioner og selve biblioteket. Sidst, men ikke mindst, skal børnebiblioteket ses som en lokal børneaktør.

2. Målgruppen/delgrupper og deres behov

- biblioteket for alle børn (integration og rummelighed)**
- børns involvering og forståelse af bibliotekstilbuddet**

"Børns involvering er alfa og omega. Hvis ikke de finder det, der møder dem, interessant, kommer de ikke igen. Hvis ikke børnene føler, at de kan deltage aktivt eller som absolut minimum føler sig underholdt, så mister de interessen, og er dette først sket, er de svære at få tilbage. Med alle de indirekte konkurrenter, biblioteket har, skal vi være i stand til, at tilbyde noget, de ikke kan få andre steder. Biblioteket er fuldt af fantasi og gode historier, lad os blive bedre til at bringe dem frem i forgrunden og lade børnene involvere sig aktivt i dem."

Biblioteksopgaven ses her på flere måder og fra forskellige vinkler. Biblioteket som relevant og unikt i forhold til andre tilbud (11 streger) blev anset som det vigtigste bud. Derudover skulle personalet sørge for, at barnet bliver taget seriøst, det vil sige, at der skulle være kompetente voksne tilstede. Og endelig blev samvær med børnene opfattet som en biblioteksopgave.

Målrettethed og konkret arbejde med forskellige målgrupper var det andet store punkt (3 streger). Det vigtige var, at skabe fællesskaber, der nedbryder sociale skel, samtidig med at der var fokus på mediernes indhold. Målgrupperne for dette blev inddelt i familier, hvor der helt konkret blev foreslået en "feriekurv", indeholdende materiale til alle i familien udvalgt af bibliotekets personale. Desuden kunne familierne tænkes at arbejde sammen med en personlig "shopper", der samarbejdede på tværs af voksen- og børnebiblioteket. Bedsteforældre ses som den anden målgruppe, hvor bogcaféer to gange årligt kunne være med til at give læsetips til barnebarnet. Kontakten her kunne skabes via "Ældresagen", aviser og seniorradioen. Endelig er den hjemmegående nybagte mor en oplagt målgruppe, hvor det allerede har vist sig, at arrangementer til denne gruppe er en stor succes: de har tiden, viljen til at lære noget nyt og ønsket om et bedre liv. Under dette punkt skal der også arbejdes med målgrupper ud fra en tanke om, at andre professionelle skal eller kan inddrages. Forældrene skal fra fødslen af barnet inddrages i biblioteket. Forældrene skal ses som en særlig målgruppe, der kan hjælpe med at åbne biblioteket for børnene.

Derudover skal alle børn have en chance – uanset herkomst, religion med mere. Og der skal i den kommende tid sættes fokus på de mindste (0 – 4 år), da denne gruppe har været fuldstændig overset i forbindelse med ombygningen. Indvandrergruppen skal der tages hånd gennem lektiecaféen, besøg fra rollemodeller og ved at bibeholde biblioteket som værested. Dette kan bl.a. ske gennem et samarbejde med Dansk Flygtningehjælp og lignende institutioner.

Biblioteksopdragelse, som handler om, at lånerne skal have en forståelse for bibliotekets tilbud. Herunder falder biblioteksorienteringer, der skal være mere oplevelsespræget end belærende. Dette vil stemme bedre overens med, hvad biblioteket er. Børnene skal involveres, bl.a. via børnerådet, som måske ikke fungerer optimalt lige nu. Der skal opstilles klare mål og rammer for, hvad der skal ske med børnerådet.

Der er under dette punkt konkrete bud på, hvordan samarbejdet eller kontakten med udvalgte målgrupper kan forbedres. Desuden er det vigtigt, at børnebiblioteket bliver ved med at være sted, der henvender sig til alle, idet der arbejdes med oplevelser, involvering og aktiviteter, der direkte inddrager børnene. Forældrene skal ligeledes mere i fokus, idet denne gruppe kan facilitere børnenes brug af biblioteket.

3. Indholdet i bibliotekstilbuddet til børn: materialer, aktiviteter og arrangementer

- i det fysiske bibliotek**
- i det virtuelle bibliotek**
- i hjemmet og de steder, hvor børnene færdes i deres hverdag**

”Øget fokus på det opsøgende. Mere struktur på området. Vi skal være mere ”pågående” og tilbyde besøg i børnehaven og skolefritidsordninger. Samt eventuelt samarbejde om arrangementer og deltagelse i temaer.”

Idéen bag det fysiske bibliotek skal altså ses som en mere opsøgende og samarbejdende institution (6 streger). Desuden skal biblioteket være kendetegnet ved forskellige materialer (medier) og at personalet er tilgængeligt. Der skal forefindes materialer, der efterspørges (eksempel Teletubbies), således er der stor mangel på materialer for de mindste (musik, sanser, bevægelse). De eksisterende klubber kunne helt konkret udvides med en far-søn klub, der tager udgangspunkt i spil som Fifa. På denne måde ville biblioteket være med til at skabe samvær og læring, samtidig med at deltagerne har det sjovt (3 streger). Der kunne ligeledes skabes nye læseklubber i samarbejde med voksenbiblioteket: fantasy og tegneserier. Herunder kunne besøg af Kidde og andre forfattere finde sted, og et evt. samarbejde med ComicShop. Ligeledes efterlyses der et airhockey spil (2 streger).

Det virtuelle bibliotek dækker over bedre muligheder for at lave klubsider selv. På denne måde ville børnene kunne være med til at skabe brugergenereret indhold, hvilket skaber en større involvering. Samtidig ville dette være med til at vise, at biblioteket i sin helhed er med på de nyeste trends indenfor internettet (web 2.0). Hjemmesiden skulle også indeholde spil, der forbandt det virtuelle med det fysiske bibliotek (find bogen m.m.). Mobiltelefonen kunne ligeledes inddrages på en mere konkret måde. Det er vigtigt, at biblioteket finder ud af, hvilken vej, der skal tages: skal hjemmesiden være ren informativ eller skal der laves en web 2.0 udgave, hvor børnene og andre

lånere kan generere deres eget indhold og derigennem skabe større opmærksomhed omkring biblioteket.

Konkrete idéer til arrangementer er bl.a. at biblioteket skal ud, hvor børnene er (fritidsklubber, børnehaver m.m.); skolen skal inddrages i et samarbejde, så der ikke kun arbejdes med skolebiblioteket, men også med folkebiblioteket. Send materialer om biblioteksarrangementer med hjem til forældrene. Her kan indskrivningen til skolerne være et godt sted at starte. Desuden kan det være godt at sende brev om besøg på biblioteket ud til alle 2 årige; der kan foretages hjemmebesøg for at fortælle om biblioteket. Der kan laves sjove arrangementer med quizzer, DM i oplæsning og lignende. Igen gøres der opmærksom på, at der skal være et bredt udvalg af materialer, som efterspørges af lånerne. Materialerne skal være tidssvarende. Der skal ligeledes sørges for en ligestilling af medierne. Lånerne skal have mere ud af besøget, end de materialer, der hjemlånes. Således skal der tilbydes arrangementer, hvor privatpersoner eller foreninger fortæller om deres interesser eller passion. Herunder efterlyses der arrangementer for de 12-16 årige, hvor DR eventuelt kan inddrages. Klubben skal bruges som vejen frem, til at skabe interesse og vække lysten til brug af biblioteket.

Forudsætningerne for alt dette er: større kendskab til indholdet i de materialer, der findes på biblioteket – herunder er der startet med møder, hvor der fortælles om materialerne. Der skal en yderligere styrkelse af fagligheden til, for at spørgsmål fra børnene kan besvares.

Punktet viser, at der er helt konkrete idéer til arrangementer. Derudover er punkterne under forudsætninger et tegn på, at der foreligger en kvalitetsforpligtelse, som bl.a. skal tage udgangspunkt i en diskussion af de grundlæggende principper i forhold til praksis. Herunder skal der tages en debat omkring forholdet mellem materialevalg og formidlingsaspektet.

4. Rum & indretning & atmosfære

- i hovedbiblioteket**
- den opsøgende virksomhed**

”Børnebiblioteket skal tage udgangspunkt i oplevelsesøkonomien. Vi skal ikke bare stille ting til rådighed, men fortælle de gode historier, der gemmer sig i materialerne, det fysiske rum, personalets erfaringer osv. Vi skal have et rum, der inspirerer, overrasker og udfordrer den besøgende og faciliterer dennes søgen efter viden og oplevelser.”

Opfattelsen af biblioteket som oplevelsesrum (14 streger på 3 papirer) er gennemgående og anses som vigtig. Biblioteket skal ses som et ”gøre”-sted med spil, læseklubber, bogcaféer, værksteder... Ligeledes skal indgangsportalen gøres mere oplevelsesorienteret – gerne være grænseoverskridende og dermed tillokkende. Og igen er der et ønske om et airhockey spil i forbindelse med oplevelsesrummet.

Identitetsskabelsen skal ske gennem professionelle folk. Således efterlyses professionelle folk til pr og markedsføring, indretning af børnebiblioteket. Derudover skal der være opmærksomhed omkring rummets stemning og atmosfære (møblerne skal ikke se slidte ud). Der skal være en opmærksomhed omkring lånernes behov, således at alt det praktiske i rummet er klar til brug. Desuden efterlyses mulighed for at komme ud af huset, f.eks. gennem brug af campingvogn, som

kan komme ned til friluftsbadet, til biografen med mere. På denne måde kunne biblioteket møde folk dér, hvor de er.

Interesserum – rum i andre rum – hvor der differentieres mellem rummene gennem deres anvendelse: spillerum, stillerum m.m. Desuden kan rummene tænkes sammen med voksenbiblioteket, således at fantasyrum går på tværs af alder. Problemet er her, hvad børnene vil synes om, at der er voksne tilstede. Her mangler der empiri, og det vil ligeledes være nødvendigt, at skaffe ny viden omkring emnet.

Indretningen af rum skal ske i samarbejde med professionelle, således at de forskellige aldersgrupper kan tilgodeses på skift. Rummets indretning skal være mere fleksibelt, således at der også i udlånet kan laves arrangementer. Der skal være mere plads til spil og bevægelse.

Rummet fylder meget under dette punkt. Og rummet kan i den sammenhæng ses som tredje formidler. Det vil sige, at rummet i sig selv giver låneren muligheder og begrænsninger, som kan udnyttes til at skabe nye og anderledes oplevelser. Det er også interessant, at der efterspørges professionelle folk til at klare mere specifikke opgaver i forbindelse med formidlingen af indhold og arrangementer.

5. Formidlingsforståelse

- kernen i formidlingen**
- typer af formidling**

”Kernen i den nye opstillingsmodel er: A.I. D. A. (attention, interest, desire, action). Konceptet virker rigtig godt med masser af forsider.”

Ovenstående er hovedpunktet med 6 streger. Herefter følger filosofien bag biblioteksformidlingen (5 streger). Rummet spiller igen en vigtig rolle, idet den besøgende skal have oplevelser med hjem, der går udover det, vedkommende forventede. Derudover skal personalet prøve at formidle og involvere lånerne uden at virke anmassende. Dette understreges med begrebet ”rettig omhu”.

Den opsøgende formidling skal kendetegnes ved et bedre samarbejde med forskellige institutioner, højt-læsning for børn, samarbejde med pædagoger. Låneren skal kunne få det, vedkommende har brug for, plus lidt mere. Igen er klubberne vigtige i formidlingen. Og hjemmesiden skal gøres mere attraktivt.

Den virtuelle formidling dækker over en bedre forståelse for informationssøgning og elæring. Desuden ønskes der mere formidling on-line, bl.a. et egentligt børne-site.

Dialogen er en anden vigtig formidlingsmåde, som især findes i klubberne. Dialogen kræver, at personalet giver mere af sig selv – kun ved en given og tagen, kan der skabes en brugbar dialog.

Legen skal også bruges som formidlingsform.

Helt konkret skal formidlingen bygge på smil. Personalet skal se den besøgende i øjnene, smile og vejlede. Brug kontakt spørgsmål til at videreudvikle kontakten.

Bruger til bruger kontakten i bl.a. klubberne er med til at skabe en positiv formidling af bibliotekets indhold. Denne metode skal også anvendes på ydersiden af biblioteket.

Formidlingstyper kan bl.a. være: fysiske udstillinger, temaudstillinger, hjemmeside, booktalks, opsøgende vagter, synliggørelse af specialistviden på bl.a. hjemmesiden (book en bibliotekar).

Forudsætninger for formidlingen er en god service, god faglig viden om materialer og dermed tid til, at personalet fordyber sig i bestanden.

Der er en meget tydelig opfattelse af, at der er forskellige typer af formidling. Desuden er det klart, at den opsøgende vagt ikke skal virke påtrængende og være med til at skabe utryghed i biblioteket. Problemstillingen omkring materialekendskabet kommer frem igen og skal tages alvorligt, da materialekendskabet er en afgørende forudsætning for at kunne skabe en god formidling og en god første kontakt.

6. Den professionelle formidler

- roller**
- faglige ambitioner og behovet for kvalifikationer**
- energien til den fortsatte udvikling af bibliotekstilbuddet og formidlerrollen**

”Den udadvendte ”sælgerrolle”. Vi har vagter i huset, hvad med vagter ud af huset: i skolefritidsordninger, fritidsklubber, børnehave. Rollen som ”ven”/den person, børnene identificerer med biblioteket. – Rollen er langtidsholdbart (kan være hele vejen op til voksenbiblioteket).”

Roller er en vigtig del af diskussionen omkring den professionelle formidler (12 streger i alt). Bibliotekarens traditionelle rolle ses som formidler af viden. Dette skal ske på tværs af faggrænser, vidensområder med mere. Her skal der tages udgangspunkt i den enkelte besøgende, hvor der nogle gange er brug for en mere professionel distanceret dialog, andre gange brug for en uformel samtale. Spidskompetencer hos personalet skal i brug og der skal tales til folk i øjenhøjde. Bibliotekaren opfattes som ambassadør, ven, specialist, praktiker og – bibliotekar. Fagligheden skal sættes i spil i disse roller. Og fagligheden sættes i spil, bl.a. gennem leg.

Der er ligeledes behov for andre fagligt kompetente personer: markedsføring, indretningsarkitekter, pædagoger, billedkunstnere, skuespillere bliver nævnt i denne sammenhæng.

Energien til dette skal opretholdes gennem en klar målsætning, arbejdet med projekter, vidensindsamling og –udbygning, samt gennem feedback, både fra lånerne, men også fra personalet. Det er vigtigt, at det er sjovt at gå på arbejde. Det er vigtigt, at personalet bruger hinanden og hjælper hinanden. Holdet er i denne sammenhæng det mest vigtige. Og dette kan underbygges gennem hyggeaftener, ture og ved at give hinanden inspiration til dagligdagen.

Forudsætninger for, at den professionelle formidler kan skabes, er bl.a. udvikling af kompetencer indenfor markedsføring og pædagogik; at der lægges mere vægt på udvikling af de faglige kompetencer; at der gives plads til læring på jobbet; at læring som begreb bliver undersøgt nærmere og at der sker en konstant udvikling af kompetencer i det hele taget.

Under dette punkt er det tydeligt, at personalet efterspørger klare retningslinier og muligheder for viderudvikling, for på denne måde at opretholde den energi, der er tilstede i holdet på nuværende tidspunkt. Desuden anses rollen som formidler for at være meget facetteret: altefter målgruppe, skal der gøres brug af forskellige formidlerroller, der dog alle sammen skal eller kan være tilstede i en og samme person.

7. Interne og eksterne samarbejdspartnere

”Vi skal være bedre til at komme i gang med skolerne. De har børnene.”

Skolerne nævnes som klar første prioritet (11 streger i alt) i forbindelse med samarbejdspartnere. Herunder gøres det tydeligt, at samarbejdet med skolebibliotekarerne skal udbygges – og at der skal fokuseres på, hvor det er muligt at nå alle børnene.

Forvaltningen og politiske netværk anses også for vigtige, for på den måde at skabe lydhørhed for bibliotekets behov. Ved at skabe et netværk bl.a strategiske samarbejdspartnere bliver biblioteket mere synlig i den politiske debat.

Internt skal biblioteket skabe et bedre samarbejde med bl.a. IT-afdelingen, samt bruge kompetencerne på lokalbibliotekerne. Desuden kunne man udvikle et samarbejde med andre børnebiblioteker og udveksle erfaringer.

En kortlægning af de forskellige brugergrupper er også vigtigt, for at finde fokus i det opsøgende arbejde.

Familierne som sådan skal ”rammes” for på den måde at skabe mere samarbejde i forbindelse med klubber, emneudstillinger med mere.

Ved at samarbejde med foreninger, butikker, skolefritidsordninger med mere, vil der bl.a. kunne sikres en demokratisering og integration af indvandrere.

Samarbejde med andre institutioner og private organisationer som universitetet, Bretteville, seminarerne, Platform 4, Coolshop, Bog & Idé, Nordkraft osv. vil give mulighed for nye projekter med mere.

Der kommer en række konkrete samarbejdspartnere op, samtidig med, at der også delvis gives idéer til, hvordan dette samarbejde konkret skal se ud. Denne del skal der arbejdes noget mere med, for at kunne anvende den i praksis.

8. Succeskriterier

”Fortsat at kunne tilbyde et børnebibliotek, hvor der er en god atmosfære/stemning. At folk kommer igen og at vi får mange flere til at komme.”

Bibliotekets image, som et sted, hvor folk gerne vil komme og hvor alle smiler og er glade, fylder meget (14 streger i alt). Brugerne skal ligefrem elske biblioteket. Bibliotekets identitet skal være, at brugerne ved, hvad de kan forvente. At de ved, hvor biblioteket er og hvad dens kompetencer er.

Dette understreges også af, at biblioteket skal være børnenes sted og at den nuværende status skal opretholdes, samtidig med at der skal skabes helheder i børnenes biblioteksliv, ved at skabe et samarbejde med lokalbibliotekerne. Børnene skal lære at hjælpe hinanden og udvikle deres identitet i deres tilstedeværelse på biblioteket.

Besøgstal skal udskiftes med ”brugstal”.

Der skal fokuseres på det positive, frem for det negative: P. I. konceptet. (Positive Inquiry: hvad har virket og hvorfor).

Merværdien skal være, at brugeren få mere end vedkommende forventer. For personalet drejer det sig om, at beholde den gode holdånd, at det er sjovt at komme på arbejde og at løfte opgaven i flok.

Bortset fra, at image og identitet skal være positive for at der kan være tale om en succes, så viser den efterfølgende diskussion også, at der er hårdt brug for en ny måde, at ”afregne” på. Det vil sige, at udlånstal og besøgstal ikke giver et retvisende billede af bibliotekets formåen og indflydelse. Her skal der arbejdes med bl.a. brugen af medierne (computer, internet, playstation med mere); varighed af et givet besøg; antal partnere til et givet projekt; antal involverede aktive børn med mere.